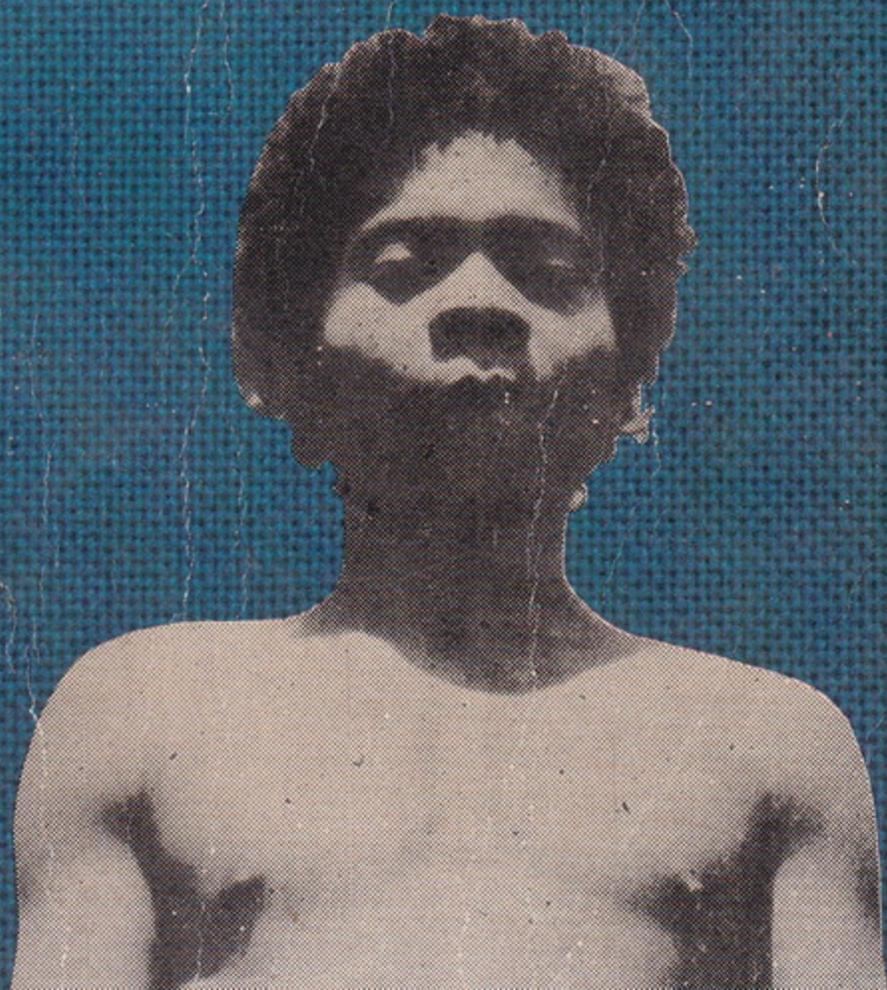

ชาโกล

เจ้าแห่งขมเขา
และ สมุนไพร

ไพบุลย์ ดวงจันทร์

301.45
พ978๘
ค.11

3/88

15

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐๖

ชาไทย

เจ้าแห่งขุนเขาและสมนไพร

 หอสมุดแห่งชาติ
 สาขาวัดตอก
 กรุงเทพมหานคร & โทร. ๒๑๓๒๓๘

หอสมุดแห่งชาติ
 ๑๕ ก.ค. ๒๕๒๕
 กรมศิลปากร

สำนักพิมพ์อมงศ์ศิลป์

ราคา ๑๕ บาท

006448

152

เลขที่ 301.4519910593

ชาวไทย : เจ้าแห่งขุนเขาและสมนไพร

ไพบุลย์ ดวงจันทร์

เลขที่ 301.4519910593

พ. ๑๗๘๕

พ. 11

จัดจำหน่ายโดย บริษัทธนบรรณ

พิมพ์ครั้งแรก โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม

ช. ๒๑๖๐๔๖

แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่สองเป็น

พอกเกิดบูด โดยสำนักพิมพ์อ่อนงศ์ศิลป์

ช. ๔๖๗๐

เลขที่ 301.4519910593

เลขห้อง

สำนักพิมพ์อ่อนงศ์ศิลป์ 452/68-69 ซอย 79

เลขตาม

ถนนจรัลสนิทวงศ์ แขวงบางพลัด เขตบางกอกน้อย

กรุงเทพฯ ๗ 7

เลขทะเบียน

จัดพิมพ์โดย รัญพร ทองแถม

พิมพ์ที่อ่อนงศ์ศิลป์การพิมพ์ ๔๕๒/๖๘-๖๙

ถ. จรัลสนิทวงศ์ บางพลัด บางกอกน้อย กท. ๓

นายรัญพร ทองแถม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

คำนำ

อาจารย์ไพบูลย์ ดวงจันทร์ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ เป็นรองหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูยะลา เป็นผู้ที่ได้คลุกคลีกับชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย อันเป็นชนเผ่าที่ถูกกดขี่มานาน เมื่ออาจารย์ไพบูลย์ ดวงจันทร์ เป็นผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้น ก็เชื่อว่าความถูกต้องน่าจะ มีอยู่ไม่น้อย นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สอดแทรกความรู้ใน ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไว้เกือบตลอดเล่ม แต่ ก็ทำให้อ่านไม่เป็นวิชาการจนเกินไปนัก เพราะผู้เขียน เขียนไปในทำนองกึ่งเล่ากึ่งวิชาการ

เมื่ออาจารย์ไพบูลย์ ดวงจันทร์ มาติดต่อขอให้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อเป็นการเผยแพร่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติยินดีรับจัดพิมพ์ให้ จริงอยู่ แม้ชนเผ่าชาวกะเหรี่ยงไม่ได้มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยเท่าใด

พลเมืองดี แต่ถ้ามเวลาอ่านท่านก็จะรู้จักชาวเงาะดีขึ้น
และถ้าหากท่านมีกุศลจิต ในอันที่จะทำให้พวกเขาได้มี
ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าที่ท่านได้ทราบจากหนังสือเล่มนี้
เป็นต้นว่า บริจาคทรัพย์ เสื้อผ้า อาหาร หรือคำแนะนำ
ประการหนึ่งประการใดแก่พวกเขาแล้ว โปรดติดต่อกับ
เลขาธิการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัย
ครูยะลา แต่หากท่านยังคิดไม่ออกว่าจะช่วยเหลือเขาได้
อย่างไรในขณะนี้ ก็ขอให้ท่านช่วยกันรำลึกถึงพวกเขา
ด้วยความเมตตา ในฐานะที่พวกเขาเป็นเพื่อนร่วมชาติ
ร่วมแผ่นดินไทยด้วยพวกหนึ่ง

หนังสือเล่มนี้ คงจะทำให้ท่านรู้จักเพื่อนมนุษย์
เพิ่มชนอกเฝ้าหนึ่ง ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นจริงผู้เขียนก็จะดี
ใจมาก ขอขอบคุณทุกท่านและขอขอบคุณชาวเงาะซึ่ง
เป็นเจ้าของเรื่องมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ไพบุลย์ ดวงจันทร์

คำนำ

“ชาโกละ เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมะ” ที่ท่านกำลังจะอ่านต่อไปนี้ โปรดอย่าได้ถือว่าเป็นผลการวิจัยอะไรเลย เป็นเพียงผลแห่งความเพียรพยายามของผู้เขียนที่ได้ศึกษาชีวิตของชาวชาโกละ หรือชาวเงาะจากภาคสนาม และเอกสารมาเป็นเวลาถึง ๔ ปี และกว่าหนังสือเล่มนี้จะสำเร็จเป็นรูปเล่มออกมาได้ ก็ด้วยความช่วยเหลือจากวิทยาลัยครูยะลา อาจารย์ เพื่อนฝูง ลูกศิษย์และชาวบ้านหลายท่านเกินกว่าจะออกนามได้ ซึ่งท่านทั้งหลายได้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้กำลังใจ ตลอดจนทั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้รับภาระในการจัดพิมพ์เผยแพร่ จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

หนังสือเล่มนี้ ได้เขียนขึ้นในเชิงกึ่งวิชาการกึ่งเรื่องเล่า โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะแนะนำให้ท่านได้รู้จักกับเพื่อนมนุษย์อีกเผ่าหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยนี้ ซึ่งถ้าท่านไม่อ่านก็ไม่ทำให้ท่านต้อยในความเป็น

นัก แต่อย่างน้อยก็น่าจะเป็นการบันทึกไว้ว่า ยังมีชน
เผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทย ต่อกไปในวันข้างหน้า
การสืบเชื้อสายในทางประวัติศาสตร์ก็ อาจจะเป็นคุณประ-
โยชน์ต่อวิชาการบ้าง จึงหวังว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็น
ประโยชน์แก่ผู้อ่านไม่มากนักน้อย

1 พ.ศ. ๒๕

(นายพะยอม แก้วกำเนิด)

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๔ มกราคม ๒๕๒๓

สารบัญ

คำนำ

ภาพ

เรื่อง

หน้า

ข้อ ๕๕ : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพร่ ๕

๕๕ เชื้อชาติ ชาวเงาะกลุ่มต่างๆ และประชากร ๑๓

ลักษณะรูปพรรณสัณฐาน นิสัยใจคอ สติปัญญา.... ๒๐

๖๖ ดินที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านเรือน ๓๑

การแต่งกาย อาหารการกิน ๔๒

อาวุธ ๕๖

ลักษณะสังคม ๖๑

ภาษา ๖๕

๖๕ ความเชื่อ ข้อห้ามบางประการ ศาสนา ๗๕

๗๕ ประเพณี การเกิด การแต่งงาน การทำศพ ๘๑

๘๑ อาชีพ ๑๐๖

๑๐๖ การศึกษา ๑๐๕

๑๐๕ การอนามัย ๑๑๓

๑๑๓ การพักผ่อนอารมณ์ ๑๒๐

๑๒๐ ชาวเงาะกับสังคมไทย ๑๒๒

แต่

จ.ส.ต. ถวิล แก้ววิชิต

จ.ส.ต. ปราโมทย์ ภัคดีฉนวน

จ.ส.ต. สุรศักดิ์ สุทธิชัย

จ.ส.ต. จำเริญ จันทโร

คุณลุงหมอมรกต ศรีดิษฐ์

และทุกคนที่ทำให้ชาวซาไกมีความรู้สึก

ตนเองเป็นมนุษย์มากขึ้น

ชาโกล : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมะ

---

๑. ขอ

ในบรรดาชาวป่าชาวเขาเผ่าต่าง ๆ นั้น ดูเหมือน
ชาวเงาะจะมีชื่อเรียกกันต่าง ๆ นานามากกว่าชาวป่าเผ่า
อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะพวกเขาอยู่กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจ
จัดกระจายบนพื้นที่อันกว้างใหญ่ ซึ่งนับแต่ตอนใต้ของ
ประเทศไทยแถบจังหวัด สตูล พัทลุง ยะลา นราธิวาส
ตลอดไปจนถึงประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และบนเกาะ
สุมาตราในประเทศอินโดนีเซีย ประกอบกับเคยมีนักวิชา
การหลายท่านสนใจศึกษาชีวิตคนเผ่านี้ เช่น Brother
Amado ศึกษาเมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๐ และ อีกท่านหนึ่งคือ
John H. Brand ศึกษาเมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๑

ชาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพโร

เมื่อเป็นเช่นนั้น โอกาสที่ผู้พบเห็นจะเรียกชื่อพวกเขาให้แตกต่างกันออกเป็นหลายชื่อก็มีมาก ตามแต่ลักษณะเด่นที่พบเห็น เช่น

(๑) ในพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า อันเป็นบทละครรักโคกที่มีชมพลา ฮเนา และลำหับเป็นตัวเอกของเรื่องนั้น เดิมเรื่องนี้เป็นนิทานพื้นบ้านของชาวเงาะซึ่งชาวเงาะพัทลุงยังจำได้ถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับนิยายพื้นบ้านซึ่งรักหักสวาทเรื่องพระลอ หรือขุนช้างขุนแผนของไทย นิยายรักโคกของชาวเงาะเรื่องนี้ คนึง เด็กชาวเงาะจากพัทลุง ได้ทูลเล่าถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ แล้วพระองค์ท่านได้ทรงรจนาขึ้นเป็นบทละครทรงพระราชทานชื่อเรื่องว่า “เงาะป่า” ตามภาษาของชาวพัทลุงที่ออกเสียง “ง” ได้ชัดเรียกขานพวกนกกัน จากอิทธิพลของพระราชนิพนธ์เล่มนี้ ทำให้คนไทยทั่วไปเรียกพวกนี้ว่า “เงาะป่า” บ้าง เรียกว่า “เงาะ” บ้าง ส่วนชาวพัทลุงที่ออกเสียง “ง” ไม่ชัดจะเรียกพวกนี้ว่า “เฮาะ”

ที่เรียกชนเผ่าว่า "เงาะ" นั้น ก็คงเนื่องมาจาก
ลักษณะสัมพันธ์ระหว่างเส้นผมของเขาที่หยิกหย้อยคล้าย
กับขนของผลไม้ชนิดหนึ่งที่เราเรียกว่าเงาะ แต่เราก็ไม่
แน่ใจว่าระหว่างชาวเงาะกับผลไม้เงาะนี้ ชาวพัตลุงรู้จัก
ข้างไหนก่อน ถ้ารู้จักผลไม้ก่อนก็เรียกชาวเงาะตาม
ลักษณะของผลไม้ และแน่นอนถ้ารู้จักชาวเงาะก่อนก็
เรียกชื่อผลไม้ตามลักษณะของชาวเงาะ แต่ดูเหมือนว่า
หนักจะอยู่ข้างรู้จักชาวเงาะก่อน เพราะชาวพัตลุง ชาว
ตรังดั้งเดิมเรียกผลไม้เงาะว่า ลูกผมเงาะ หรือลูกผมเฮาะ
ก็แสดงว่าได้เรียกชื่อผลไม้ชนิดนี้ตามลักษณะของผมของ
ชาวเงาะ

(๒) ทางจังหวัดสตูล ซึ่งมีชาวเงาะอยู่ท่าอำเภอ
ทุ่งหว้าและบ้านทุ่งนุ้ย ถึงอำเภอควนกาหลง ชาวบ้าน
ทั่วไปเรียกพวกกันว่า "ชาวบ้า" ก็เพราะพวกเขาจะอยู่
อาศัยตามป่าตามเขา ไม่อยู่ในที่โล่งเตียนอย่างชาวบ้าน
ทรงนเนื่องจากการยิงศพของเขาได้อาศัยบังภัยจากป่าเป็น
หลัก เช่น อาหาร ยารักษาโรค และไม่ชอบการเพาะ

ชาโกล : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพร

ปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะได้กล่าวอย่างละเอียดต่อไป

(๓) จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ชาวไทยมุสลิม เรียกชาวเงาะว่า “ชาแก” ซึ่งแปลว่า แข็งแรงหรือบ้าเถื่อน เพราะพวกนี้ชอบอาศัยอยู่ตามป่าประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งคือ ชาวเงาะมีความทรหดอดทน ทนอด บึกบึน แข็งแรง เป็นลักษณะประจำตัว แต่ชาวไทยพุทธได้เรียกเพี้ยนไปเป็น “ชาโกล” จึงในแถบ ๓ จังหวัดนี้จะเรียกว่าชาโกล หรือ ชาแก พวกเขา ก็ชานรับ

คำว่า ชาโกล ในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียก็มีคำนี้ใช้เหมือนกัน แต่มีความหมายแตกต่างไปจากที่เราใช้อยู่ กล่าวคือในภาษาไทยเราหมายถึง เป็นชื่อของชนเผ่าหนึ่งที่เรียกกันทั่วว่า “เงาะ” ส่วนในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียคำว่าชาโกลมีความหมายไปในทำนองว่า บ้าเถื่อน ไม่มีวัฒนธรรม เป็นความหมายที่สื่อไปในทางดูหมิ่นเหยียดหยาม

(๔) ในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย เรียกว่า

“โอรัง อัสลี” (Orang Asli) ซึ่งแปลว่า คนพื้นเมือง หรือคนดั้งเดิม ๕๕๘ ings เพราะเหตุว่าทางมาเลเซียเขาได้ ค้นคว้าทางประวัติศาสตร์กันอย่างลึกซึ้ง และยอมรับว่า ชาวป่าเผ่าเป็นชาวพื้นเมืองของตนแน่นอน และอาจจะ เป็นบรรพบุรุษด้วยซ้ำไป

ชาวซาไกโดยทั่วไปมีความรู้สึกที่ดีและพอใจให้คนอื่นเรียกพวกเขาว่าเป็นพวกโอรัง อัสลี เพราะมีความหมายไปในทำนองยกย่องให้เกียรติว่า พวกเขาเป็นคน ดั้งเดิม เป็นเจ้าของถิ่นเดิม ไม่ใช่เป็นพวกป่าเถื่อนอย่าง คำว่าซาไก

(๕) ในวารสารวิชา เรื่องภาคใต้ของประเทศไทย เขียนโดยประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ุ เรียกพวกนี้ว่า “ชนเผ่าซาไก” (Sakai) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สีนอย (senoi)*

(๖) บราเธอร์ อมาโต^๒ และเสฐียรโกเศศ^๓ เรียกชาวเงาะว่า “เซมัง” (Semang)

(๗) จอห์น เอช แบรนต์^๔ และ ชิน อยู่ดี^๕ รวมทั้งนักมานุษยวิทยาคนอื่น ๆ เช่น ดร. คาลสตัน เอช

คุณ^๖ เรียกว่า “นิกริตอ (Negrito)”

๑. ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ “ภาคใต้ของประเทศไทย” วิชา
สารทางวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ๒๕๑๘, หน้า ๑๓.

๒. Brother Amado, “The Non-Thai People
of Thailand,” in Bulletin De La Province Du
Siam-Monthly (Publication of Assumption College
for the Brother on their staff ๑๙๖๔), P.๒๑.

๓. เสฐียรโกเศศ (นามแฝง, พระยาอนุমানราชชน), เรื่อง
วัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕),
หน้า ๑๓๑.

๔. John H. Brand, The Negrito of South
Thailand (Bangkok: The Siam Society, April,
๑๙๖๕), P. ๓.

๕. ชิน อยู่ดี คนก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย (พระ
นคร: โรงพิมพ์คริสตภา, ๒๕๑๒), หน้า ๑๓.

๖. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

(๘) ชาวเงาะเรียกตัวเองว่า “มันนี” ซึ่งหมายถึง
คน (ใช้เรียกคนเผ่าอื่นเพียงเผ่าเดียวเท่านั้น) คำนี้จะ
ลากเข้าหาความกตัญจะคล้ายกับคำว่า “มนุษย์” จากภาษา

ต้นสกฤตซึ่งหมายถึงคน แต่คนเผ่าอื่นกลุ่มอื่นไม่จัดว่า
เป็นมันนิตัวย เช่น คนไทยก็ไม่ใช่มันนิตัวไทย เขาเรียก
คนไทยว่า ซึแยหรือซึแย้ม เรียกมุสลิมว่า ยาวิ เรียก
จีนว่า บะแบซซ์ เรียกฝรั่งว่าบูเต๊ะ คนกลุ่มต่าง ๆ
เหล่านี้ไม่ใช่มันนิตัว คนที่จะเป็นมันนิตัวในความรู้สึกของ
เขาก็ต้องมีลักษณะพิเศษหลายอย่าง เช่น ผมต้องหยิก
ผิวดำคล้ำ และถ้าให้ตกซึ่งลงไปอีกก็ต้องหลาย ๆ วันถึง
จะอาบน้ำสักครึ่งหนึ่ง

แรก ๆ ผู้ศึกษาก็พยายามหาคำตอบให้กับคำถาม
ที่ว่า คนอย่างเรา ๆ นี้ทำไมถึงไม่เป็นมันนิตัว ในเมื่อคำว่า
มันนิตัว หมายถึงคน ต่อเมื่อพาพวกเขาออกจากป่ามาเที่ยว
ในเมือง เขาเห็นคนไทยที่ผมหยิก ผิวคล้ำเข้า จึงได้
คำตอบหายข้องใจ เพราะเขาบอกว่าคนลักษณะเช่นนั้น
แหละถึงจะเป็นมันนิตัวได้

ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่าพระราชนิพนธ์ใน
สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงกล่าววว่า ชาวเงาะเรียกตัวเองว่า
“กอย” ดังข้อความในพระราชนิพนธ์ว่า “พวกที่เรา
เรียกว่าเงาะมีอยู่หลายพวกตามที่เขาตรวจพบ แต่เราไม่

จำเป็นตองยกมากล่าวในที่นี้ ที่จะกล่าวถึงบัดนี้ประสงค์
เขาพวกที่เรียกตัวมันเองว่า "ก๊อย"

คนึง เด็กชายชาวเงาะซึ่งเป็นผู้กราบบังคมทูลนิยาย
รักโคกเรื่องนถวายเป็นพระพุทธรูปเจ้าหลวงนน เป็นชาวเงาะ
จากจังหวัดพัทลุง ก็แสดงว่าเงาะที่จังหวัดพัทลุงเรียกตัว
เองว่าก๊อย แต่เท่าที่สอบถามสัมภาษณ์และตรวจค้น
ภาษาของชาวเงาะจากจังหวัดพัทลุงแล้วไม่ปรากฏร่องรอย
ให้เห็นว่าพวกนี้เรียกตัวเองว่าก๊อยตามที่พระพุทธรูปเจ้าหลวง
ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ หากแต่พวกนี้เรียกตัวเองว่า
"แต่นแอน" และเมื่อได้ตรวจค้นภาษาของชาวเงาะที่
จังหวัดยะลา ก็เรียกตัวเองว่า "กันซิว" ชาวเงาะที่อำเภอ
วือเสาะ จังหวัดนราธิวาสเรียกตัวเองว่า "แตะเตะ"
ชาวเงาะที่อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาสเรียกตัวเองว่า
"ยะฮายัย" และชาวเงาะที่อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล
ก็เป็นพวกแต่นแอน เช่นเดียวกับชาวเงาะในจังหวัดพัทลุง
จึงไม่พบร่องรอยว่าชาวเงาะกลุ่มไหนในประเทศไทยเรียก
ตัวเองว่าก๊อย

มีคำอยู่คำหนึ่งในภาษาของชาวเงาะทุกกลุ่มในประ-

ประเทศไทยที่มีเสียงไกลเคียงกับคำว่าก้อยมากที่สุดคือ คำว่า กุย แปลว่า ผมหหรือขน ก็ไม่ปรากฏอีกว่าชาวเงาะกลุ่ม ไทไหนจะเคยเรียกตัวเองว่า กุย แต่ก็เป็นไปได้ว่า คำว่า ก้อย เป็นคำที่เลิกใช้ไปแล้ว ชาวเงาะในปัจจุบันจึงจำ ไม่ได้ ประกอบกับพวกเขาไม่มีตัวอักษรใช้จึงมีโอกาสที่ ภาษาจะลบเลือนไปได้ง่าย

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ชื่อที่ใช้เรียกคนเผ่านี้มีอยู่ หลายอย่าง แต่เขาพอใจให้คนอื่นเรียกเขาว่า “โอรัง อัสลี” มากกว่าชื่อใดทั้งหมด และคนไทยทั่วไปเรียก เขาว่า “เงาะ” ในขณะที่เขาเรียกตัวเองว่า “มันนิ”

๒. เชื้อชาติ ชาวเงาะกลุ่มต่างๆ และประชากร

๒.๑ เชื้อชาติ เกี่ยวกับเรื่องเชื้อชาติของชาวเงาะ ดูจะยังสับสนอยู่บ้าง เพราะผู้ศึกษาเองก็ไม่ใช่นักมานุษย- วิทยา เอกสารตำราที่กล่าวถึงชนเผ่านี้กันม่น้อยมากและ นักมานุษยวิทยาเองบางท่านก็ยังขัดแย้งกันอยู่ จึงขอ เสนอข้อมูลตามที่ค้นคว้าได้ ดังนี้

(๑) จากหนังสือเรื่องเชอชาติ ภาษาและวัฒนธรรม ของพระยาอนุนมานราชอน หน้า ๑๐-๑๒ ได้ให้ความรู้เรื่องการแบ่งเชอชาติของมนุษย์ และระบบเชอชาติของชาวเงาะไว้ว่า

๑. พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, บทละครเรื่องเงาะป่า (พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๒), หน้า ๓.

“ตามหลักวิชามนุษยมิติ แบ่งมนุษย์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น ๔ เชอชาติ ดังนี้

๑. พวกคอเคเซียน หรือมนุษย์ผิวขาว

.....
๒. พวกมงโกลอยด์ หรือมนุษย์ผิวเหลือง

.....
๓. พวกนิกรอยด์ หรือมนุษย์ผิวดำ

ก. พวกนิกริโต และรวมทั้งพวกเงาะที่เรียกว่านิกริโตด้วย

.....
๔. พวกที่ยังกำหนดเชอชาติไม่ได้

(๒) ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ ได้กล่าวถึงเชื้อชาติ
ชาวเงาะไว้ว่า

ชนเผ่าซาไก (Sakai) หรือออกซอหนึ่งเรียกว่า
สินอย (Senoi) เป็นพวกที่อพยพเข้ามาอยู่บนแหลม
มลายูที่หลังชนเผ่าเซม้าง แต่นักมานุษยวิทยาบางคนก็ให้
ความเห็นแตกต่างออกไป คือ ลงท่านว่า เป็นชนเผ่า
เวดตาบนเกาะลังกาอพยพเข้ามา ที่ว่าเป็นเชื้อสายมอญ-
เซมรก็มี และยังได้กล่าวว่า เป็นเชื้อสายเดียวกันกับพวก
ชาวเขาในมณฑลยูนนาน ของประเทศจีน^๒

(๓) ชิน อ्यूตี กล่าวไว้ในหนังสือคนก่อนประ-
วัติศาสตร์ในประเทศไทยว่า

“พวกนิกริต (เงาะหรือเฮาะ) ผิวดำ เตี้ยกว่า
ออสตราลอยด์ คือ สูงเพียง ๑๕๕ ซม. ถึง ๑๕๐ ซม.
กะโหลกศีรษะกว้าง (bracycephalic) ผมหยิกเป็นฝอย
ปัจจุบันยังมีอยู่ในแหลมมลายูและเขตประเทศไทย ยังมี
อยู่ในจังหวัดตรัง พัทลุง และยะลา ดร. คาลสตัน เฮช
คูน จัดพวกนิกริตอยู่ในพวกออสตราลอยด์”

(ของเดิม ; ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๒๑) ชาวเงาะใน
จังหวัดตรังไม่มีแล้ว และยังมีในจังหวัดนราธิวาส จังหวัด
สตูลอีกด้วย)

(๕) บราวเฮอร์ อมาโต ซึ่งได้ค้นคว้าเรื่องราว
ของชาวเงาะในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ได้เขียน
ไว้ว่า “นกรีโตเป็นกลุ่มมนุษยชาติเก่าแก่ที่มีถิ่นฐานอยู่ใน
ประเทศไทยตอนใต้ แถวจังหวัดนราธิวาส สตูลและ
พัทลุง”^๑ และชิน อยู่ดี ได้กล่าวสอดคล้องกับข้อเขียนของ
บราวเฮอร์ อมาโต ว่า “เมื่อได้ตรวจผลของการศึกษาค้น
คว้าเรื่องมนุษย์สมัยหินกลางในประเทศลาว ประเทศมา
เลเชียและประเทศอินโดนีเซียแล้ว คนสมัยหินกลางใน

จากหนังสือเรื่องวัฒนธรรมของผู้เขียนคนเดียวกัน เรียกพวกเงาะว่า
เซม้ง

๑. พระยาอนุমানราชชน, เชอชาติภาษาและวัฒนธรรม
(กรุงเทพมหานคร . โรงพิมพ์การศาสนา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หน้า

๑๐-๑๒

๒. ประทุม ชุ่มเฟิงพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓.

๓. ชิน อยู่ดี, เรื่องเดิม, หน้า ๑๗-๑๘.

ส่วนนี้ของโลก น่าจะเป็นพวกออสทราลอยด์ เวตลอยด์ หรือพวกมิลานิชอยด์หรือพวกนิกริโต (เงาะ) หรือพวก ปาปวน-นิกรอยด์”^๒

จะเห็นได้ว่า เรื่องเชื้อชาติของชาวเงาะนี้ นักมานุษยวิทยามีความเห็นแตกต่างไม่ลงรอยเดียวกันได้ จึงเป็นการยากที่จะสรุปให้แน่นอนตายตัวลงไปว่า ชาวเงาะสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์มาอย่างไร

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความเห็นว่ ชาวเงาะหรือชาวชวไก ได้อยู่ในพื้นที่ตอนใต้ของประเทศไทย ตลอดไปจนในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียและบางส่วนของประเทศอินโดนีเซียมาก่อนคนเผ่าอื่นทั้งหมด เพราะจากคำที่ เขาพอใจให้คนอื่นเรียกเขาว่า โอรัง อัสลี ซึ่งแปลว่า คนเก่าแก่ คนดั้งเดิมหรือคนพื้นเมืองนั้น แสดงให้เห็นว่า คนเผ่าอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวในปัจจุบันนี้เป็นชนชาติใหม่ที่อพยพเข้ามาอยู่ทีหลังทั้งสิ้น และพวกนี้คงอยู่ในบริเวณนั้นมาแล้วตั้งแต่ สมัยหินกลาง เป็นอย่างน้อย ตามที่อาจารย์ชิน อยู่ดี ศึกษาค้นคว้า เพราะจากการตรวจดูประเพณีการฝังศพของชาวเงาะในปัจจุบัน ยังมี

ร้องรอยตรงกับลักษณะการฝังศพของคนก่อนประวัติศาสตร์
 ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า “คนก่อนประวัติศาสตร์เริ่มฝังศพมา
 แล้วแต่สมัยหินเก่าตอนต้น.....ประเพณีการฝังศพ สมัยหิน
 เก่าตอนปลายและสมัยหินเก่าตอน กลางนั้นไม่แตกต่างกัน
 มากนัก....บางศพก็นอนตะแคงเข้าอเกือบถึงคาง”^๑ และ
 นี้คือลักษณะการฝังศพของชาวเงาะในปัจจุบันนี้ และหรือ
 อาจจะสืบถอยหลังอย่างเป็นไปได้ ว่าชาวเงาะเป็นพวกชน
 เผ่าเวดดาที่อพยพมาจากเกาะลังกา ตามที่อาจารย์ ประทุม
 ชุ่มเพ็งพันธุ์ กล่าวถึง เพราะมีรูปพรรณสัณฐานและ
 ลักษณะของเส้นผมที่หยิกฟูเป็นกระเชิง หรือหยิกขมวด
 กดมติดหนังศีรษะเช่นเดียวกับชนพื้นเมืองบนเกาะลังกา

๒.๒ ชาวเงาะกลุ่มต่าง ๆ และประชากรในประเทศไทย
 ไทยปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๒๑) มีชาวเงาะทั้งสิ้นประมาณ
 ๒๐๐ คน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มแต่ละกลุ่มใช้ภาษาของ
 ตนเอง และเรียกชื่อกลุ่มตามภาษาที่ใช้ ดังนี้

๑. Brother Amado loc. cit.

๒. ชิน อยู่ดี, เรื่องเดิม, หน้า ๑๖-๑๗.

๓. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

(๑) กลุ่มแต้แน๊น ใช้ภาษาแต้แน๊น กลุ่มนี้มีถิ่นฐานอยู่แถบจังหวัดพัทลุง สตูล มีประมาณ ๗๐ คน

(๒) กลุ่มกันซิว คือชาวเงาะที่ใช้ภาษากันซิวได้แก่พวกที่อยู่แถบจังหวัดยะลา มีประมาณ ๖๐ คน

(๓) กลุ่มเตะเต๊ะ อาศัยอยู่แถบอำเภอวิเชียรมาศ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีประมาณ ๕๐ คน

(๔) กลุ่มยะฮายัย ใช้ภาษายะฮายัย อาศัยอยู่แถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส มีประมาณ ๓๐ คน

จากที่ผู้ศึกษาได้พบกับ ABDUL KADIR B. ABDULLAR หัวหน้าศูนย์ชนพื้นเมืองแห่งกริด รัฐเปรัก ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ ท่านได้ประมาณว่ามีชาวเงาะอยู่ในมาเลเซียถึง ๗๐,๐๐๐ คน และชาวเงาะทุกกลุ่มทางตอนใต้ของประเทศไทยบอกว่า เขายังมีพี่น้องอยู่ในมาเลเซียอีก ๑๑ กลุ่ม และเรียกชื่อกลุ่มตามภาษาที่ใช้ประจำกลุ่ม ดังนี้

(๑) กลุ่มโมต็อยอ็อง

(๒) กลุ่มซ็อนอ็อยป๊ะ

- (๓) กลุ่มอ็องไต้ย
- (๔) กลุ่มปะตัก
- (๕) กลุ่มไต้ยฮ่องยาเลาะ
- (๖) กลุ่มปะและ
- (๗) กลุ่มละเนาะ
- (๘) กลุ่มละไมย
- (๙) กลุ่มยาเลาะเตะอ็อง
- (๑๐) กลุ่มกัลตะ
- (๑๑) กลุ่มโมฮอตตอก

เขาบอกว่า ชาวเงาะทุกกลุ่มตั้งกล่าวมานี้เป็น “มันนี่” ด้วยกัน หมายถึงเป็นพวกเดียวกันทั้งสิ้น แต่สำหรับชนเผ่าตะยัก ชาวเงาะไม่นับญาติว่าเป็นพวกเดียวกันกับเขา โดยอ้างเหตุผลว่า พวกตะยักดูร้าย กินคน ไม่น่าคบ ไม่เหมือนพวกมันนี่ ยิ้มง่ายและเอื้อเฟื้อ

๓. ลักษณะรูปพรรณสัณฐาน นิสัยใจคอ สติปัญญา

๓.๑ ลักษณะรูปพรรณสัณฐาน สูงประมาณ ๑๕๕-๑๕๐ เซนติเมตร และโดยธรรมชาติทั่วไปผู้หญิง

ต่ำกว่าผู้ชายเล็กน้อย ผิวเนื้อดำค่อนข้างดำน้ำตาลไหม้
 ไม่ใช่ดำเขียวอย่างนิโกร กะโหลกศีรษะกว้างกลม ผมน
 สีดำหยิก ขมวดกลมเป็นก้อนหอยติดหนังศีรษะหรือหยิกฟู
 เป็นกระเซิง คิ้วโตตกหนา นัยน์ตาสีดำ กลมโต ขน
 ตายาวอน จมูกแบนกว้าง ปากกว้าง ริมฝีปากหนา
 ฟันซี่โตๆ ใบหูเล็ก ท้องบ้อง ตะโพกแพบ นิ้วมือ
 นิ้วเท้าใหญ่ แข็งแรง ลำสัน

๓.๒ นิสัยใจคอ โดยปกติชาวเงาะมีอุปนิสัยว่าเรียง
 ชอบดนตรีและเสียงเพลง จะฟังออกหรือไม่ไม่สำคัญ
 ขอให้เป็นเสียงดนตรีเสียงเพลงเป็นชอบฟังทงนน กลัว
 คนแปลกหน้า แต่ขี้มง่ายและเปิดเผยเมื่อคุ้นเคยกันแล้ว
 เกิดความคิดถูกเหยียดหยาม เขือกเย็น พุดน้อยแต่ตรง
 ไปตรงมา ไม่ค่อยมีเล่ห์เหลี่ยม นับถือผู้โตแล้วจะเคารพ
 เชื่อฟังอย่างเคร่งครัด แต่ถ้าไม่ชอบใครแล้วก็เป็นกา
 รยากที่จะเปลี่ยนให้เป็นรักได้ กลัวผี อดทน กินจุ กินแก่ง
 ถ้ามีอาหารกินจะกินกันตลอดวัน ถ้าไม่มีก็อดได้เป็นวัน
 สองวัน จิตใจสงบ สะอาดบริสุทธิ์จนถ้าดูอย่างฉาบฉวย

ไม่สัมพันธ์กับเขาให้ลึกซึ้งแล้วจะมองว่าเขาเป็นคนโง่ ไม่
 ฟุ้งเพื่อไม่ทะเลาะทะเลยาน ไม่มีความคิดที่จะกักตุนอาหาร
 ไว้มาก ๆ ไม่สะสมทรัพย์สมบัติ ใครจะมีหรือไม่มีทรัพย์
 สมบัติอะไรไม่สนใจ บักหลักชั้นชนชั้นอยู่กับป่าเขา
 ดำเนาพฤษอย่างเดียว ไม่ค่อยขยันทำงาน พอใจกับ
 ความสุขสบายไปแต่ละมือแต่ละวัน สังกะไดจากการที่
 เขาหักฝ้านมาทำไฟ ถอดฝ้าผวยที่หมักกันหนาวเอาใส่
 ไฟเพียงเพราะเกียจคร้านที่จะออกไปหาไฟซึ่งมีอยู่รอบ ๆ
 ทัพที่อาศัยนั้นเอง ยอมทนอดอาหารตั้งวันสองวันได้ เพียง
 เพราะเกียจคร้านที่จะออกไปหา โดยทั่วไปชาวเงาะชอบ
 สีแดง ไม่ว่าจะดอกไม้ เสื้อผ้า หรือขนม แต่ผู้ชายชอบ
 สีขาว เป็นคนช่างสังเกตุ ชอบดื่มสุรา ไม่ชอบอาบน้ำ
 หลาย ๆ วันจึงจะอาบน้ำหรือยอมให้เนอตวถูกน้ำสักครึ่ง
 หนึ่ง จนพูดกันว่า ถ้าสะพานไม้หัก ฝนไม่ตกใสอย่างสุด
 วิสัยที่จะหลบทันแล้วก็ไม่มีการอาบน้ำ ซึ่งเขาบอกว่า
 การทำเช่นนั้น เพราะไม่เย็นและล่าสัตว์ได้ง่าย ถ้าอาบน้ำ
 จะทำให้สัตว์ผิดกลิ่นจะพากันหนีไปหมด ทำให้ล่าได้ยาก

ไม่ชอบชกผ้าเสมอเพราะจะทำให้สัตว์มีตกลิ้น ประการหนึ่ง
 และบางคนเชื่อว่าถ้าชกบ่อยจะทำให้เป็นไข้ ส่วนบางคน
 มีเสื้อผ้ายาวเพียงชุดเดียว ถ้าถอดออกชกก็ต้องเปลือยกาย
 อยู่จนกว่าผ้าจะแห้ง หากใครผ่านไปเห็นเขาก็อาย หรือ
 ถ้านาย (ตำรวจ) มาพบเขาก็ถูกจับ เห็นได้ว่าการชกผ้า
 แต่ละครั้งจะมีปัญหาตามมามาก จึงไม่ต้องชกกันเสียเลย
 ตูจะสะดวกและปลอดภัยกว่า

๓.๓ สติปัญญา ชาวเงาะทั่วไปมีแววฉลาดหลัก
 แหลมทีเดียว สิ่งใดที่หมกความสัมพันธ์กับชีวิตของเขา
 สามารถเรียนรู้ได้เร็วและมีความจำดีเยี่ยม ชาวเงาะทั้ง
 เด็กและผู้ใหญ่มีศักยภาพทางด้านภาษาสูงมาก กล่าวคือมี
 ความสามารถเรียนรู้ภาษาของคนกลุ่มอื่นได้รวดเร็ว แต่
 คำที่เรียนรู้ได้เร็วนั้น โดยมากเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับการ
 ยิงชีพ

เด็ก ๆ ชาวเงาะที่โตเรียนหนังสือที่โรงเรียนบ้าน
 ซาไก อสาพัฒนา วิทยาลัยครูยะลา ๓ จำนวน ๒๑ คน
 เมื่อจบการศึกษา ๒๕๓๘ จากผลของการวัดผลการศึกษา

ของโรงเรียนนั้นเมื่อมันปรากฏว่า เด็กชายเงาะสอบได้เป็นที่ ๒ ของชั้น ป. ๔ และในชั้น ป. ๓ ป. ๒ และป. ๑ ผลการเรียนของเด็กชายเงาะก็อยู่ในเกณฑ์ดี คนที่ได้คะแนนต่ำสุดก็ไม่ใช่เป็นที่สุดท้ายของชั้นในขณะที่เขาเรียนร่วมชั้นกับเด็กไทยพุทธและเด็กไทยมุสลิม เด็ก ๆ ชายเงาะโดยทั่วไปลายมือสวย คิดเลข อ่าน เขียนได้เร็ว

ส่วนพวกผู้ใหญ่ที่ไม่ได้รับการศึกษา เขามีความบริสุทธิ์ จนเรารู้เหมือนว่าเขาโง่ ไม่รู้ภาษาเอาเสียเลย คนเรานี้ก็แปลก ใครที่มีความซื่อบริสุทธิ์ก็หาว่าเขาโง่ แต่ใครที่มีเหลี่ยมมีคูกัยก้อยองกันว่า ฉลาดมีปัญญา ดังนั้นชายเงาะก็ถูกกล่าวหาว่าโง่อยู่ตลอดเวลา จึงมักจะถูกหลอกหลวง ถูกเอาวัดเอาเปรียบจากบุคคลที่อ้างตัวว่าฉลาดกว่าอยู่เสมอ

ชายเงาะที่คุ้นเคยกับสังคมเมืองมาบ้าง จะมีความฉลาดหลักแหลมไหวพริบดีทันคน มองเห็นเหตุการณ์

ไกล อย่างเช่น นายกล่อม ศรีธารโต* ซึ่งเป็นหัวหน้า
 ของชาวเงาะที่หมู่บ้านซาโก กิ่งอำเภอธารโต จังหวัด
 ยะลาคนปัจจุบันนี้ หลังจากที่เขาได้คลุกคลีกับสังคมเมือง
 ระยะเวลาหนึ่งเขาได้กลายเป็นชาวเงาะหัวสมัย พุดจาเฉียบ
 แลคมคาย มีความคิดก้าวหน้า เข้าใจในความสำคัญ
 ของการศึกษา ผู้ศึกษาเคยพากล่อมและเพื่อนไปเที่ยว
 กรุงเทพฯ ๒ ครั้ง เขาบอกว่าครั้งต่อไปให้พาพวกเด็ก ๆ
 ไปเที่ยวดีกว่าพาผู้ใหญ่ เพราะเด็กจะได้เห็นตัวอย่างความ
 เจริญ จะได้เห็นเด็กอื่น ๆ รุ่นเดียวกันไปโรงเรียน เมื่อ
 กลับบ้านจะได้ขยันเรียนหนังสือ ส่วนผู้ใหญ่ขึ้นไปเที่ยว
 ก็หวังแต่สนุกอย่างเดียว ไม่กี่วันก็จะตายแล้วและหัวตอ
 ด้วย ไปเที่ยว เห็นบ้านเมืองเจริญก็ไม่เคยคิดที่จะกลับไป
 ไปสร้างบ้านเรือนให้น่าอยู่อย่างคนในเมือง กล่อมยัง
 เข้าใจระบบสังคมที่มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี ของความเป็น

* ชาวเงาะทุกคนใช้ชื่อสกุลว่า "ศรีธารโต" ซึ่งเป็นชื่อสกุล
 ที่พระราชชนนีศรีสังวาล โปรดเกล้าฯ พระราชทานให้แก่ชาวเงาะทั้ง
 อำเภอธารโตเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ และชาวเงาะท้องถิ่นก็ได้ใช้ชื่อสกุลนี้
 ด้วย

เขาอบรมรดกบ้านของเขาอยู่เสมอให้
 เกิดความ^{๒๕}รู้สึก^{๒๕}ว่า ชาวเงาะก็^{๒๕}เป็นคน^{๒๕}เหมือน^{๒๕}คนอื่น^{๒๕}ทั่วไป
 มี^{๒๕}เลือด^{๒๕}เนื้อ^{๒๕} มีความ^{๒๕}รู้สึก^{๒๕}รอน^{๒๕}หนาว^{๒๕} รุ^{๒๕}จัก^{๒๕}อาย^{๒๕}เช่น^{๒๕}เดียวกัน
 ชาวเงาะ^{๒๕}ไม่^{๒๕}ใช้^{๒๕}ลูก^{๒๕}สุนัข^{๒๕}ประ^{๒๕}หลาด^{๒๕}ที่^{๒๕}คน^{๒๕}อื่น^{๒๕}จะ^{๒๕}พา^{๒๕}ไป^{๒๕}กิน^{๒๕}ผ้า^{๒๕}เก็บ^{๒๕}
 เงิน^{๒๕}ใน^{๒๕}งาน^{๒๕} โดย^{๒๕}ได้^{๒๕}รับ^{๒๕}ค่า^{๒๕}ตอบแทน^{๒๕}ไม่^{๒๕}คุ้ม^{๒๕}อาย^{๒๕} กล^{๒๕}่อม^{๒๕}ยัง^{๒๕}
 เข้า^{๒๕}ใจ^{๒๕}บุญ^{๒๕}หาก^{๒๕}การ^{๒๕}ยัง^{๒๕}ชีพ^{๒๕}ของ^{๒๕}พวก^{๒๕}เขา^{๒๕}เอง^{๒๕} เขา^{๒๕}พยายาม^{๒๕}ชัก^{๒๕}
 จูง^{๒๕}ให้^{๒๕}เพื่อน^{๒๕}ๆ^{๒๕} ชาว^{๒๕}เงาะ^{๒๕}ด้วย^{๒๕}กัน^{๒๕}เห็น^{๒๕}ว่า^{๒๕} ชาว^{๒๕}เงาะ^{๒๕}ก็^{๒๕}มี^{๒๕}ความ^{๒๕}
 สามารถ^{๒๕}ทำ^{๒๕}ได้^{๒๕}ทุก^{๒๕}อย่าง^{๒๕}ที่^{๒๕}คน^{๒๕}อื่น^{๒๕}เขา^{๒๕}ทำ^{๒๕} เช่น^{๒๕} ทำ^{๒๕}สวน^{๒๕} ทำ^{๒๕}ไร่^{๒๕}
 ที่^{๒๕}ดิน^{๒๕}มี^{๒๕}มาก^{๒๕}มาย^{๒๕}ให้^{๒๕}ช่วย^{๒๕}กัน^{๒๕}ทำ^{๒๕} อย่า^{๒๕}ไป^{๒๕}บ^{๒๕}ก^{๒๕}หล^{๒๕}ก^{๒๕}ยึด^{๒๕}ตา^{๒๕}ชีพ^{๒๕}
 ชาย^{๒๕}ของ^{๒๕}บ้า^{๒๕}จน^{๒๕}ตาย^{๒๕} หรือ^{๒๕}รับ^{๒๕}จ้าง^{๒๕}ทำ^{๒๕}สวน^{๒๕}จน^{๒๕}ตาย^{๒๕}โดย^{๒๕}ไม่^{๒๕}เคย^{๒๕}
 มี^{๒๕}สวน^{๒๕}มี^{๒๕}ไร่^{๒๕}เป็น^{๒๕}ของ^{๒๕}ตน^{๒๕}เอง^{๒๕} แต่^{๒๕}เพื่อน^{๒๕}ๆ^{๒๕} ของ^{๒๕}กล^{๒๕}่อม^{๒๕}ก็^{๒๕}ไม่^{๒๕}
 เข้า^{๒๕}ใจ^{๒๕}ใน^{๒๕}สิ่ง^{๒๕}ที่^{๒๕}กล^{๒๕}่อม^{๒๕}พูด^{๒๕} เพราะ^{๒๕}สภาพ^{๒๕}แหว^{๒๕}ด^{๒๕}ล^{๒๕}่อม^{๒๕} และ^{๒๕}
 อุป^{๒๕}นิสัย^{๒๕}เดิม^{๒๕}ที่^{๒๕}เก^{๒๕}ย^{๒๕}จ^{๒๕}คร^{๒๕}าน^{๒๕}เห็น^{๒๕}แก่^{๒๕}สุข^{๒๕}ส^{๒๕}บาย^{๒๕}เฉ^{๒๕}พา^{๒๕}ะ^{๒๕}มือ^{๒๕}เป็น^{๒๕}
 อุป^{๒๕}สรร^{๒๕}ค^{๒๕}สำคัญ^{๒๕}

จาก^{๒๕}ที่^{๒๕}กล^{๒๕}่อม^{๒๕}มี^{๒๕}ความ^{๒๕}คิด^{๒๕}ก้าว^{๒๕}หน้า^{๒๕} มอง^{๒๕}เห็น^{๒๕}การ^{๒๕}ณ์^{๒๕}ไกล^{๒๕}
 จน^{๒๕}เพื่อน^{๒๕}ๆ^{๒๕} มอง^{๒๕}ไม่^{๒๕}เห็น^{๒๕} ตาม^{๒๕}ไม่^{๒๕}ทัน^{๒๕}น^{๒๕}เอง^{๒๕} เพื่อน^{๒๕}ๆ^{๒๕} จึง^{๒๕}
 มอ^{๒๕}บ^{๒๕}ความ^{๒๕}เจ็บ^{๒๕}ปวด^{๒๕}ให้^{๒๕}แก่^{๒๕}กล^{๒๕}่อม^{๒๕}ผู้^{๒๕}หล^{๒๕}ก^{๒๕}แหล^{๒๕}ด^{๒๕}ม^{๒๕}ไม่^{๒๕}แพ^{๒๕}้^{๒๕}ความ

เจ็บปวดที่ได้รับจากพิษของบิลลา (ลูกดอก) อาวุธประจำ
 เฝ้านั้นแหลมของเขา

มีอยู่ครึ่งหนึ่ง เมื่อมีผู้ไปว่าจ้างชาวเงาะไปถางป่า
 ทำสวน โดยนายจ้างจะให้ค่าจ้างเพียงข้าวห่อหนึ่งหรือ
 สองหวดหนึ่ง ซึ่งมีเงื่อนไขกันว่านายจ้างจะเอาห่อข้าว
 หรือสุราไปวางไว้ที่จุดหนึ่ง แล้วให้ชาวเงาะถางป่าไปจน
 ถึงจุดนั้นก็จะได้นายจ้างตามทตกลางกัน เป็นการสิ้นสุดของ
 การว่าจ้าง นับว่าเป็นค่าแรงงานที่ต่ำมาก กล่อมจึงตั้ง
 ตัวเองเป็นเจ้าหน้าที่ กรมแรงงานพิทักษ์ผลประโยชน์ของ
 ลูกจ้าง กล่อมเที่ยวยุยงไม่ให้เพื่อน ๆ ไปถางป่านั้น โดย
 ชี้ให้เห็นว่าค่าจ้างต่ำเกินไป แรงงานของพวกเรามันถูก
 เกินไปสำหรับการถางป่าหนึ่งวันกับข้าวเพียงห่อเดียว ใน
 ตอนแรกเพื่อน ๆ ก็เชื่อกล่อมจึงไม่ไปถางป่าของนายจ้าง
 รายนั้น ก็ติดศัพท์เรื่องชาวเงาะฉลาดชนก็แพร่สะพัดใน
 หมู่ชาวสวน นายจ้างที่เอาเปรียบแรงงานจึงไม่มีใครไปว่า
 จ้างชาวเงาะไปถางป่าอีก ชาวที่พอจะได้รับประทานบ้าง
 ก็อดไป สุราที่พอจะได้เฮฮากันบ้างก็ขาดไป ความอด

อยากจึงย่างกรายเข้ามาสู่พวกเขา ระยะเวลาที่เพื่อน ๆ มีความรู้สึกที่คิดผิดเสียแล้วที่ทำตามความคิดของกลุ่มจริงจนกันเป็นปฏิปักษ์ ไม่พูดกับกลุ่ม กลุ่มรู้สึกไม่สบายใจมากที่เพื่อน ๆ ไม่เข้าใจตัวเขา แต่กลุ่มก็ปลอบโยนว่าไม่ต้องกลัว เขาจะล่าสัตว์มาเลี้ยงดูกันให้เพียงพอ ขออย่าไปรับจ้างเพียงเพื่อค่าจ้างเท่านั้น กลุ่มก็ลงแรงเข้าป่าล่าสัตว์อย่างอดทน ขยันขันแข็ง เอาเนื้อสัตว์มาแบ่งปันให้ลูกบ้านไม่อดอยากจึงไม่มีใครเป็นปฏิปักษ์กับกลุ่มอีก และเนื่องจากที่กลุ่มได้ไปกรุงเทพฯ มาหลายครั้ง กลุ่มจึงเป็นขวัญใจยอดนิยมในหมู่พวกเขา เพราะนอกจากจะล่าสัตว์มาแบ่งให้ไม่อดอยาก โดยไม่ต้องทำงานแล้ว กลุ่มยังมีนันทนาการเมืองหลวงที่พลุกพล่านเล่าให้ฟังมิได้ขาดอีกด้วย

ตั้งที่กล่าวมาแล้วว่า มีชาวเงาะที่พอจะรู้จักคุ้นเคยกับสังคมเมืองมาบ้าง พวกนี้เวลาเข้ามาในตัวเมืองจึงมักจะทำอะไร ๆ เลียนแบบสังคมเมือง ซึ่งสร้างความจำละหวนให้แก่ผู้ที่เคยอยู่บ่อย ๆ มีอยู่คราวหนึ่งเมื่อผู้

ศึกษาได้พาหญิงชาวเงาะที่ป่วยเป็น มดลูกอักเสบมารักษา
ที่โรงพยาบาลยะลา เพื่อนชาวเงาะคุ้นเคยกับสังคมเมืองก็
มาเยี่ยมและได้ดื่มสุราร่วมกันในตลาดจนเมามาย เดินเกะกะ
เต็มถนน ยวดยานต้องหลบหลีกบีบแตรกันวันไป เมื่อ
เดินมาถึงหน้าโรงพยาบาล คนหนึ่งเกิดปวดบั้นสะอาะงึยง
บั้นสะอาะกลางถนนหน้าโรงพยาบาล ซึ่งเป็นบริเวณที่มี
ยวดยานผ่านไปมามาก เพื่อนที่เมาด้วยก็ยืนกลางถนน
วางท่าว่าเป็นตำรวจจราจรตามที่เขาเคยเห็นมา ยวดยาน
ก็ติดขัดเป็นแถวยาวเหยียด เต็มคร่อนถึงตำรวจจราจรตัว
จริงต้องรีบมาแก้ไขปัญหาว่ารถติดเพราะอะไร เกิดอุบัติเหตุ
บนท้องถนนหรืออย่างไร เมื่อมาถึงที่เกิดเหตุตำรวจ
ถึงกับตะลึงในลีลาของเงาะจราจร เข้าไปพูดจาห้ามปราม
ก็พูดกันไม่รู้เรื่องไม่ได้ความ จนต้องตามผู้ศึกษาไปช่วย
พูดกันจึงแก้ปัญหาก็ได้ในวันนี้

จึงเห็นได้ว่า ชาวเงาะมีความฉลาดอยู่พอตัว เขา
ไม่ใช่คนโง่มาแต่กำเนิด หากแต่สภาพแวดล้อมที่เขา

ซาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมัน

นั่นเอง ที่ทำให้เขาเป็นคนบริสุทธิ์ สะอาดจนเราเห็นว่างังไป

ถึงอย่างไรก็ตาม ชาวเงาะรุ่นผู้ใหญ่ที่ไม่ได้เรียนหนังสือจะไม่รู้จักนับอายุของตัวเอง แม้แต่กลุ่มซึ่งเป็นคนฉลาดที่สุดก็ไม่ทราบว่าอายุของตัวเองเท่าใด นับจำนวนสิ่งของนับได้ โดยใช้คำจำนวนนับเป็นภาษามลายูกลาง เช่น ซาตู (หนึ่ง) ดูวะ (สอง) ตีฆะ (สาม) แต่นับอายุของตัวเองไม่เป็น เขาไม่ทราบว่าเริ่มสัปดาห์ เริ่มเดือน หรือเริ่มปีกัน เมื่อมีชีวิตก็อยู่ไปเรื่อยๆ แม้สอนให้ก็ไม่ค่อยสนใจจะจำ เพราะการจำสิ่งเหล่านั้นได้ไม่ได้ช่วยให้ชีวิตของเขาดีขึ้น เมื่อเราต้องการจะทราบว่าอายุเขาเท่าใด ก็ต้องตั้งคำถามว่า เกิดมากับแล้ว เขาก็ตอบว่า ไม่รู้ จำไม่ได้ แต่แม่บอกว่าเกิดพร้อมต้นไม้ต้นนั้น เราก็ตอบคำถามดูอายุของต้นไม้กันอีก ครั้นจะดูรากว่าแก่อ่อนเท่าใดก็ดูได้ยาก เพราะสีผิวเป็นอุปสรรคอยู่บ้าง และเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน อาหารไม่สมบูรณ์ ทำให้ดูแก่เร็วเกินวัย ส่วนเด็ก ๆ ที่ได้เรียนหนังสือก็นับ

อายุตัวเองเป็น แต่ไม่ทราบวันเกิดเมื่อปีใดวันใด ครู
ตำรวจชายแดนจึงกะ พ.ศ. เกิดให้ ส่วนวันที่และเดือนก็
คิดเหมาเอาเองว่า เกิดวันที่ ๑ เดือนมกราคม ของปีที่กะ
ไปทั้งหมด

๔. ถิ่นที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านเรือน

๔.๑ ถิ่นที่อยู่อาศัย เฉพาะทางตอนใต้ของประ-
เทศไทยสืบถอยหลังลงไปประมาณ ๒๐ ปีก่อนนี้ มีชาว
เงาะอาศัยอยู่ตามป่าเขาในเขตจังหวัดสตูล ตรัง พัทลุง
ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แต่ในปัจจุบันชนพทเขต
จังหวัดปัตตานี ตรัง ไม่มีชาวเงาะอาศัยอยู่เลย ที่พัทลุง
ก็เหลืออยู่น้อยมาก ชาวเงาะที่จังหวัดตรังและพัทลุงได้
อพยพหนีภัยจากการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
ไปรวมกลุ่มกับชาวเงาะที่อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล
บางคนอพยพไปอยู่ยะลา ส่วนที่จังหวัดนราธิวาสบาง
กลุ่มอพยพมาอยู่ที่ยะลา บางกลุ่มอพยพหนีภัยจากการ
ปราบปรามผู้ก่อการร้ายเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตประเทศสห-
พันธรัฐมาเลเซีย

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของที่อยู่อาศัยของชาวเงาะ
 นี้ เขาจะเลือกเอาภูมิประเทศที่เป็นเนินสูง มีลำธารหรือ
 น้ำตกอยู่ใกล้ ๆ มีป่าไม้ใหญ่ปกคลุมโดยทั่วไป มีสัตว์
 ผีอก มัน ที่ใช้เป็นอาหารอุดมสมบูรณ์ และต้องเป็น
 บริเวณที่มีไม้ซางหรือมีอยู่ไม่ไกลนัก เพราะชาวเงาะ
 ใช้ไม้ซางเอามาทำเป็นอาวุธที่สำคัญของเขาที่เราเรียกกัน
 ว่ากระบอกตุดกับลูกดอก (ไม้ซางคือไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง ลำ
 ปล้องยาว มีเล็กใหญ่หลายขนาดรวมอยู่ในกอเดียวกัน
 ขนาดใหญ่ไม่เกินแขนเด็ก และขนาดเล็กมีเท่าหลอดตูดน้ำ
 หวาน)

ชาวเงาะจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละประมาณ
 ๒๐-๓๐-๕๐ คน แต่พวกนี้จะไม่อยู่เป็นหลักแหล่งที่
 แน่นนอน จะอพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัยอยู่เสมอ ที่แห่งหนึ่ง
 อาจจะอยู่ ๓-๔ วันหรืออย่างนานก็ไม่เกิน ๑๐-๑๕ วัน
 สาเหตุที่เขาต้องอพยพอยู่เสมอ เนื่องจาก

(๑) ผีอก มัน ในบริเวณที่อยู่อาศัยหมดลง
 หรือหาได้ยากเขาก็ต้องอพยพไปหาที่อยู่แห่งใหม่ซึ่งเป็น

ที่อุดมสมบูรณ์หา เมื่อมันได้ง่าย พวกนี้ไม่รู้จักรการเพาะ
ปลูกและเลี้ยงสัตว์ เขาอาศัยอาหารที่มีอยู่แล้วตามธรรม-
ชาติ ดังนั้นเมื่ออาหารในป่าบริเวณนั้นหมดลงหรือหาได้
ยาก จึงต้องอพยพไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่ที่มีอาหารอุดม
สมบูรณ์

(๒) มีคนตายลงในหมู่บ้าน เมื่อมีคนตายลงใน
หมู่บ้านเขาจะอพยพทั้งที่อยู่ไปที่นั่นที่เมื่อทำพิธีฝังศพเสร็จ
แล้ว เพราะเขากลัวผีของคนตาย ซึ่งเขามีความเชื่อว่า
วิญญาณของคนตายจะทำร้ายเอา กับคนที่ผีไม่ชอบ และ
กลัวผีที่จะมาขุดดินกินศพคนตาย เพราะเขาฝังตนมาก
หลุมฝังศพลึกประมาณ ๓ ศอกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงต้อง
อพยพหนีไปอยู่ที่อื่น เป็นการปลอดภัยจากการรังควาน
ของวิญญาณและผีด้วย

(๓) เมื่อถ่ายอุจจาระมาถึงบริเวณที่อยู่อาศัย การ
ถ่ายอุจจาระพวกนี้แปลกอยู่อย่างหนึ่งคือ จะเริ่มถ่าย
อุจจาระจากที่ไกล ๆ ก่อน แล้วค่อยขยับเข้ามาใกล้ที่อยู่

อาศัยเรื่อย ๆ เมื่อถ่ายมาถึงบริเวณบ้านเมื่อใด ก็ต้อง
อพยพไปหาที่อยู่แห่งใหม่อีก

ในการถ่ายอุจจาระ บั๊สสาวะ ชาวเงาะถือกันอย่าง
หนึ่งว่า จะไม่ถ่ายลงในลำธาร เขาบอกว่าถ้าทำเช่นนั้น
จะทำให้หน้าสกปรก เพราะเขาต้องใช้หน้านั้นสำหรับการ
เลี้ยงชีพ ชาวเงาะบางกลุ่ม เช่น ชาวเงาะตะเตะตะที่อำเภอ
รีอเสาะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อถ่ายอุจจาระ เขาจะเอา
ต้นมันสำปะหลังปักไว้ในกองอุจจาระด้วย เป็นเครื่องหมาย
จะได้ไม่เหยียบเข้า และเมื่อถ่ายมาถึงบ้านก็อพยพ
ไป และจะอพยพย้อนกลับเข้ามาอยู่ในที่เดิมอีกเมื่อมัน
สำปะหลังที่ปักไว้ในกองอุจจาระนั้นให้หวั้รับประทานได้

(๕) เมื่อคนภายนอกไปพบและเอ่ยขอลูกของเขา
ปกติชาวเงาะไม่ค่อยพอใจให้คนอื่นเข้าไป สัมพันธ์ แสดง
ความสนใจต่อเขามากนัก เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เป็นปม
ด้อย ไม่เหมือนคนทั่วไป เว้นแต่เมื่อเขาเดือดร้อนเรื่อง
อาหารหรือเครื่องมือเครื่องใช้ เขาจะเป็นฝ่ายออกมาหา

ชาวบ้านเอง เมื่อเขาอยู่ในป่าเฉพะพวกเขานั้น ถ้ามีคน
 ภายนอกเข้าไปพบเห็นเขาจะกลัว ๆ แต่ก็อยู่เป็นปกติ
 ได้ แต่ถ้าหากไปเอ่ยปากขอลูกจากเขา เขาจะตระหนกตก
 ใจและจะอพยพทั้งที่อยู่ชวณกันหนีไปหมด ด้วยเขามี
 ความเชื่อว่า ถ้าคนอื่นเอ่ยปากขอลูกไปนั้น หมายถึงลาง
 สัจจะที่จะทำให้ลูกเขาตาย

เมื่อถึงคราวอพยพ ก่อนที่จะออกเดินทางเขาจะเอา
 ขี้เถาจากกองไฟทาตัวและหน้าก่อน เชื่อว่าผีจะจำไม่ได้
 ตามไปทำร้ายไม่ถูก และในสมัยที่ยังก่อไฟด้วยไม้ไผ่
 เมื่อถึงคราวอพยพจะช่วยกันถือตุ้มไฟติดมือ ไปคน ละ ตุ้ม
 เพื่อความสะดวกในการก่อไฟใหม่ ไม่ต้องนั่งสี ไฟกัน
 อยู่อก

การนำทางไปหาที่อยู่แห่งใหม่เป็นหน้าที่ของหัว -
 หน้ากลุ่ม เมื่อเราพบชาวเงาะที่กำลังอพยพ เราสามารถ
 สังเกตได้ว่าผู้ใดเป็นหัวหน้ากลุ่ม โดยสังเกตดูว่าผู้ใดที่
 เป็นผู้แบกหามสัมภาระพะรุงพะรังมากกว่าเพื่อน คนนั้น
 แท้ละคือหัวหน้ากลุ่ม เพราะตามธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว

ในฐานะที่ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าจะต้องเสียสละ รับประทาน
มากกว่าคนอื่น จึงต้องแบบหามมากกว่าลูกน้อง

พวกมันเดินป่าได้เร็วอย่างไม่น่าเชื่อ แวบเดียวที่ลับ
ตาไปเขาเดินลับหายไปในปีป่าใหญ่แล้ว เขาเดินได้เร็วทั้ง
ในที่รกพงหนามโดยหนามไม่ทันได้ตำเท้า ตูเขาคล่อง
แคล่วเสียจนว่า ไม่นานหรือกระบอกตุ๊ดอันยาวที่เขาแบก
อยู่นั้นไม่ได้เกี่ยวอะไรให้เขาเกะกะเลย และชาวเงาะจำกัด
ทางและสถานที่ในปีป่าได้แม่นยำที่สุด เขาสามารถเดินใน
ป่าที่กว้างใหญ่ไพศาลนั้นโดยไม่หลงทิศทางเลย ทั้งยัง
สามารถสังเกตความผิดปกติของป่าได้ทันที เช่นร่องรอย
ของการฝังกับระเบิด กลิ่นสัตว์หรือสิ่งผิดปกติอย่างอื่น

ม.ล. อัมพร สนิทวงศ์ ซึ่งได้พบชาวเงาะที่ภูเข
สามง่าม หมู่ที่ ๔ ตำบลปะเหลียน จังหวัดตรัง เมื่อเดือน
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ท่านได้เขียนเล่าเกี่ยวกับการ
อพยพของชาวเงาะไว้ว่า

“ขณะเดินทางอยู่ในป่า พวกมันทั้งชายและหญิงจะนุ่ง
ผ้าเตี่ยวผืนเดียวเดินเรียงหนึ่ง ผู้หญิงเดินหน้าอ้อมเด็กและ

ถือกระบอกลไม้ ไม้ยาว ๆ ใส่น้ำกิน ผู้ชายเดินชิดหลังถือ
 กิ่งตูดบ้าง หอกบ้าง ถ้ามีท่อผ้าหรือซองอื่นเล็ก ๆ
 น้อย ๆ จะสะพายไว้กินที่บ่า พอไปเจอเสือเข้า พวกผู้
 ชายที่ถืออาวุธจะออกมายืนเรียงหน้าและกันผู้หญิงกับเด็ก
 ไว้ข้างหลัง”

ในการอพยพทั้งที่อยู่เดิมไปหาที่อยู่แห่งใหม่นั้น ที่
 อยู่แห่งใหม่นอกจากจะเป็นที่อุดมสมบูรณ์แล้วจะต้องเป็น
 ที่ที่มีผีเจ้าที่ไม่แรงด้วย ชาวเงาะบอกว่าที่ใดมีผีเจ้าที่แรง
 จะสังเกตได้คือ ถ้าบริเวณใดรู้สึกขนลุกขนพอง ใจคอ
 สั่นแม้แต่ในขณะเดินทางผ่าน แสดงว่าบริเวณนั้นผีเจ้า
 ที่แรง ในบริเวณเช่นนั้นจะเอาเป็นที่อยู่อาศัยไม่ได้ แม้แต่
 จะยิงสัตว์ก็ห้ามเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าผีเจ้าที่จะลงโทษถึง
 ตายได้

๔.๒ ลักษณะบ้านเรือน เมื่ออพยพไปพบทำเล
 เหมาะแล้วเขาจะช่วยกันแผ้วถางบริเวณนั้นให้เตียน แล้ว

๑. ม.ล. อัมพร สนิทวงศ์, “เงาะ”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระ
 ราชทานเพลิงศพ ม.ล. อัมพร สนิทวงศ์ (พระนคร, ศรีเมืองการพิมพ์,
 ๒๕๑๔) หน้า ๓๓

ปลูกบ้านหลังเล็กๆ เรียงกันหลายหลังเป็นวงกลมหันหน้า
บ้านเข้าหาจุดศูนย์กลางทุกหลัง บริเวณตรงกลางจะปลูก
กระโถมไว้หนึ่งหลัง เอาไว้ให้นักท่องเที่ยวไปนั่งร้องเพลง
เมื่อเวลารวมกลุ่มกันเล่นดนตรี ซึ่งจะเล่าให้ละเอียด
เฉพาะเรื่องในหัวข้อการพักผ่อนอารมณ์ต่อไป

บ้านที่อยู่อาศัยของชาวเงาะ เรียกกันทั่วไปตาม
ภาษาไทยว่า “ทับ” เรียกตามภาษาเงาะว่า “เติง” ไม่ใช่
เป็นบ้านอย่างชาวบ้านทั่วไป แต่เป็นเพิงหมาแหงนแบบ
ชั่วคราว คร่าว ๆ หยาบ ๆ ไม่ได้สร้างให้แข็งแรงถาวร
เพราะไม่มีความจำเป็นแต่ประการใดที่ต้องทำเช่นนั้น ด้วย
ไม่กวนก็จะถ้ายอจจะมาถึงจะต้องอพยพทั้งไปอีกแล้ว

ตัวเพิงหมาแหงนปลูกขึ้นอย่างง่าย ๆ คือใช้ไม้
อะไก็ได้ แต่โดยมากใช้ไม้ไผ่ เพราะหาง่ายและทำเป็น
ง่ามได้สะดวก เอามารับเป็นเสา ๕ ต้นสำหรับคาตบน
หลังคา เสา ๒ ต้นข้างหน้าสูงประมาณศึระะ กว้าง
ประมาณ ๓-๔ ศอก เสา ๒ ต้นหลังสูงจากพื้น
ดินประมาณ ๑ ศอกหรือไม่ต้องมิกได้ เสา ๒

ต้นหลังนี้ห่างจากเสาต้นหน้าซึ่งเป็นส่วนยาวของตัวทับ —
 ประมาณ ๕ ศอก ใช้เชือกเถาว์ล้วยผูกมัดไม้คานโค้งหลัง
 คาน หลังคามุงด้วยใบไม้อะไรก็ได้ที่ไม้คั้นและไม่มีพิษ
 เช่น รังทั้งข้าง รังทั้งวง หรือ รังทั้งใ้ เขานิยมใช้ใบ
 กล้วยป่าและใบปุดมุงหลังคา เพราะหาได้ง่าย มีอยู่ทั่วไป
 และใบใหญ่ ๆ ด้วย ใช้เพียงไม่กี่ใบก็เต็มหลังคา ถ้าเป็น
 ใบปุดเขาจะหักให้ลู่ไปทางเดียวกันหมด เพราะจะทำให้
 มุงได้เนือที่มากชันและดูเป็นระเบียบไปในตัว เขาเอาใบไม้
 เหล่านี้มามุงอย่างหยาบ ๆ จึงคุ้มแดด กันฝนไม่ได้ เวลา
 ฝนตกก็เปียกหมด ดังนั้นในหน้าฝนชาวเงาะจะใช้ถ้ำเป็น
 ที่อยู่อาศัย หยุดการเร่ร่อนชั่วคราว

ตัวเพิงหมาแหงนจะกั้นฝาเพียงด้านเดียวและกั้น —
 เพียงหยาบ ๆ เช่นเดียวกับมุงหลังคาหรือบางที่ไม่ต้องกั้น
 เลยก็มี ส่วนอีกด้านหนึ่งไม่ต้องกั้นแต่จะก่อไฟไว้ตลอด
 เวลาดับไม้ได้ ที่เบ้นตั้งนเพราะต้องการความอบอุ่น ด้วย
 บ้านกั้นฝนกันลมไม่ได้ ฝ่าหมึกก็ไม่ค่อยจะมีใช้ กองไฟยัง
 ให้แสงสว่าง ในเวลากลางคืนผีจะได้ไม่หลอก เพราะพวก

นักลี้ภัยขนาดหนัก และเชื่อว่าผีอยู่ในที่มืด ๆ ทุกหนทุก
 แห่ง จึงต้องก่อไฟให้สว่างอยู่ตลอดเวลา กองไฟยังใช้
 อย่างเนือสัตว์เผาเผือกมันเป็นอาหาร มีกองไฟสัตว์รายก
 ไม่กล้าเข้ามารบกวน และที่สำคัญที่สุดคือถ้าดับลงกว่าจะ
 ก่อได้ใหม่ก็ลำบากอีก เพราะในสมัยโบราณก่อไฟโดย
 ใช้ไม้ไผ่เสกกัน พวกนี้จึงรับมรดกทางวัฒนธรรมในการ
 สุมไฟไว้ตลอดเวลา ดับไม่ได้มาใช้ แม้จะรู้จักใช้ไม้ขีด
 ไฟอย่างปัจจุบันแล้วก็ตาม

ภายในตัวเพิงหมาแหงน จะยกแคร่สูงจากพื้นดิน
 ประมาณสองท่อน หรือไม่ต้องยกเป็นแคร่ เพียงแต่เอา
 ไม้ไผ่หรือต้นปุดมาปูเรียงลงบนพื้นดิน ตัวแคร่กว้าง
 ประมาณ ๑ คอก ใช้เป็นที่นอน เขานอนได้เก่งโดยไม่นอน
 หรือพลิกตกจากแคร่เล็ก ๆ นี้อยู่ ถ้าเป็นที่ของคนโสด
 จะมีแคร่เดียวเพราะที่หลังหนึ่งนิยมอยู่กันเพียงคนเดียว
 ทั้งผู้หญิงและผู้ชายกะตืออายุประมาณ ๑๒ - ๑๕ ปีก็แยก
 ที่นอนคนเดียว แต่จะปลุกที่นอนอยู่ใกล้ที่นอนของพ่อแม่ ถ้า
 เป็นที่นอนของคนมีครอบครัวตัวเพิงจะกว้างสักหน่อย และ

มีแคว้นนอน ๒ แคว่ สามีนอนแคว่หนึ่ง ภรรยาอนแคว่-
 หนึ่ง ลูก ๆ นอนกับแม่หรือแยกนอนต่างหากตามอัธยา-
 คัย กองไฟจะอยู่ระหว่างกลางแคว่ทั้งสอง ๒ นี้ สามี-
 ภรรยาเขานอนกันคนละแคว่ ไม่นอนด้วยกัน ทั้งนคง
 เพราะหับไม่แข็งแรงไม่มีตชิตนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงมีประ-
 เเพณีปฏิบัติของสามี-ภรรยาของชาวเงาะอย่างหนึ่งคือ จะ
 ไม่เสพประเวณีกันในหับอย่างเด็ดขาด เขาจะไปเสพกัน
 ในป่า ใช้โชดหินหรือสุมทุมพุ่มไม้เป็นที่กำบังอาย ใน
 ขณะที่สามี-ภรรยาชาวเงาะไปเสพประเวณีกันในป่านี้ ใช้
 คำนวนเรียกเป็นภาษาไทยว่า “ขุดมัน” และบริเวณ
 ใดที่สามี-ภรรยากำลังขุดมันกันอยู่ เขาใช้ใบหญ้าใบไม้
 ประมาณ ๑ กำมือ เสียบติดไว้ที่ต้นไม้ หรือใช้ไม้ไผ่คียบ
 บักไว้ที่ปากทางเข้าอย่างที่เราเรียกว่า บักกำ เป็นสัญลักษณ์
 หมายรูกันกำ เส้นทางสายนั้นห้ามผ่าน หรือบริเวณนั้น
 ห้ามผ่าน หรือบริเวณนั้นโปรดอย่าเข้าไปรบกวน

ลักษณะการนอนของชาวเงาะก็ดูแปลก คือ นอน
 เอาเท้าเข้าในหับศีรษะออกนอก สงวนรักษาเท้ากว่าศีรษะ

๔๒   ชาโกลี : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมาก
เขาบอกว่ายามีความสำคัญกว่าศิระะ ไปไหนมา
ไหนได้ก็เพราะเท้า   หาอาหารได้ด้วยเท้า หรือเกิดเหตุ
การณ์ถูกละหุกกะทันหันภัยมาถึงตัว ก็วิ่งหนีได้ด้วยเท้า
เท้าจึงมีความสำคัญกว่าศิระะ และกรรหันศิระะออกนอก
นี้หากเกิดอะไรขึ้นก็รู้ สักตัวเร็ว หรือถ้าหากมีเสือมา ถ้า
หันเท้าออกนอกเสือจะกัดเท้าทำให้ ไม่ตาย แต่จะเกิดอา-
การเจ็บปวด ลำบากมาก ไปไหนก็ไม่ได้ แต่เมื่อหัน-
ศิระะออกนอก   เสือจะได้กัดศิระะที่เดียวได้ตายเสียเลย
ไม่ต้องอยู่อย่างเจ็บปวดทรมาน และเท้าที่สังเกตดูอาการ
นอนของชาวเงาะไม่มีใครพบชาวเงาะนอนหงายเลย พบ
แต่นอนตะแคงหลับ   อาจจะเป็นอุปนิสัยในการระวังภัย
เตรียมพร้อมจะลุกหนีได้อย่างรวดเร็วตลอดเวลา

บางท่านอาจสงสัยว่า ชาวเงาะนอนหลับฝันหรือ
เปล่า ก็มีคนนอนหลับฝันอย่างเราๆ เห็นต้นขนมานั่งเล่า
ความฝันได้เป็นเรื่องเป็นราวสนุกสนานดีเหมือนกัน

๕. การแต่งกาย อาหารการกิน

๕.๑ การแต่งกาย นายดับ ศิริฮารโต อดีตหัว

หน้าชาวเงาะที่จังหวัดยะลา (ถึงแก่กรรมเสียแล้ว เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๒๐ รวมอายุประมาณ ๔๐-๕๐ ปี) ได้เล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนชาวเงาะนั่งไบไม้เปลือกไม้ และตะไคร่น้ำที่เกาะเป็นแผ่นตามก้อนหินใหญ่ๆ ในป่า ตะไคร่น้ำชนิดนี้มีลักษณะเป็นเส้นใยสีดำ เขาเอามาผึ่งแดดแห้งแล้วจึงเอามาถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม การแต่งกายของเขา ผู้หญิงนุ่งยาวประมาณหัวเข่า หรือถึงครึ่งน่อง ใช้ผ้าคาดอกหรือเปลือยอก ผู้ชายนุ่งสั้นแค่เข่าและเปลือยท่อนบน ส่วนเด็ก ๆ จะไม่นุ่งห่มอะไรเลย

คำบอกเล่านี้ตรงกับข้อเขียนของ จอห์น เฮอร์แบรนต์ ซึ่งเขาได้พบชาวเงาะที่จังหวัดปัตตานี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า “เครื่องแต่งกายของนิกริตอ จะประดิษฐ์ขึ้นจากสิ่งที่เขาหามาได้เองตามธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย กิ่งไม้ ไบไม้ เขามาถักทอเป็นผืน ผ้านุ่งสั้นแค่เข่า เปลือยท่อนบน ส่วนเด็ก ๆ ถึงกับเปลือยกายเลยทีเดียว”

1. John H. Brandt, The Negrito of Painsular Thailand (Bangkok: The Siam Society 2504) p. 141

นายดับ ศรีธารโธ ได้เล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า ชาวเงาะรู้จักใช้ผ้ามาแล้วตั้งแต่สมัยพ่อแม่ของเขา แต่เมื่อรู้จักใช้ผ้าก็ไม่รู้จักเอามานุ่งให้เป็นถุงเป็นฝืนอย่างชาวบ้านเขาจะเอามาฉีกออกเป็นชิ้น ๆ ขนาดฝ่ามือ ผู้ชายนุ่งผ้าคาบหว่างขาแล้วกระหวัดชนมาพันไว้ที่บนเอว ผู้หญิงนุ่งแบบเดียวกัน แต่มีผ้าหรือใบไม้นุ่งทับรอบเอวแค่เข้าหรือครึ่งน่องอีกชั้นหนึ่ง แล้วมีผ้าคาดอกหรือเปลือยอกเช่นเดียวกับผู้ชาย

คำบอกเล่านี้ตรงกับลักษณะการแต่งกายของชาวเงาะที่จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง ที่พระพุทธรเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ ทรงพบเมื่อ ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๗) ตั้งข้อความที่พระองค์ท่านทรงพรรณนาไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะบ้างว่า

“...ผู้ชายนุ่งผ้าคาบหว่างขา แล้วกระหวัดเอาไว้ข้างหน้าหลังเรียกว่า “นุ่งเลาะเตยะ” ชายที่ห้อยข้างหน้าเรียกว่า “โก่พอก” ชายที่ห้อยข้างหลังเรียกว่า “กอละ”” วิธินุ่งผ้าเช่นนี้เหมือนอย่างเขมรครึ่งพระนครวัดนุ่ง

ซึ่งปรากฏอยู่ในลายจำหลักศิลา ชั่วแต่ผ้ากว้างแคบกว่า
กันตามทิมมากน้อย พวกก็ย่นนั้นเห็นจะไม่ได้เบียด
แปลงเลยตั้งแต่ครั้งนั้นมาจนถึงเดี๋ยวนี้ ผู้หญิงนุ่งเตี่ยว
ชั้นในเรียกว่า “จระวัด” คือมีสายรัดบนเอวและผ้าทาบ
หว่างขา แลวุ่นห่มรอบเอวข้างนอกตามแต่จะมี เมื่อไม่
มีผ้าก็ใช้ใบไม้ เมื่อมีผ้าก็ใช้ผ้าเรียกว่า “ฮอลี” กว้าง
และแคบก็ตามมี อย่างแคบก็ปกมาเหนือเข้า ผู้หญิงมีผ้า
ห่มเรียกว่า “ลิใบ” นี้เห็นจะเติมชั้นใหม่เมื่อใกล้เคียงกับ
ชาวบ้านเข้า”^๑

ปัจจุบันชาวเงาะรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายอย่าง
สังคมชาวเมืองแล้ว มีการสวมเสื้อ ผู้หญิงก็นุ่งโจร่ง นุ่ง
กระโปรง พวกผู้ชายนุ่งโจร่งบ้างผ้าขาวมาบ้างหรือนุ่ง
กางเกงสวมรองเท้าแบบชาวเมืองทั่วไป เสื้อผ้าเครื่องนุ่ง
ห่มเหล่านี้เขาได้รับแจกจากทางราชการ หรือผู้มีกุศลจิต
มอบให้ ชาวเงาะจึงได้นุ่งกางเกงทรงมอดส ทรงเตพ

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เรื่องเดิม,
หน้า ๖-๗

อย่างเรา ๆ ทั่วไป แต่ผู้หญิงเท่าที่สังเกตดูพบว่ายังไม่รู้จักใช้ยกทรง อาจจะเป็นเพราะไม่มีคนแจกให้ หรือไม่มีทรงจะให้ยก เขาเล่าให้ฟังว่าเมื่อนุ่งผ้าอย่างชาวเมืองใหม่ ๆ รู้สึกคันไปหมด แต่ก็จำเป็นต้องนุ่ง เพราะถ้าไม่นุ่ง นาย (ตำรวจ) จะจับ

ถึงแม้ว่าเขาจะพัฒนาการแต่งกายเป็นแบบสังคมชาวเมืองแล้วก็ตาม แต่ลักษณะอนารยะก็ยังคงแสดงให้เห็นอยู่อย่างเด่นชัด คือ เสื้อผ้ายังสกปรกมอมแมม ไม่ค่อยซัก นาน ๆ จะซักสักครั้งหนึ่ง หรือบางคนก็นุ่งห่มกันจนขาด ไม่ได้รับการซักเลย เขาไม่รู้จักเก็บรักษาเสื้อผ้า เมื่อได้รับแจกชุดใหม่ก็จะถอดชุดเก่าชุดไว้ และไม่รู้จักสวมให้เข้าชุดกัน

เครื่องประดับสำหรับความสวยงามนั้น พวกผู้ชายไม่มีเครื่องประดับอื่นใดนอกจากเสื้อผ้านี้ แต่ชาวเงาะที่อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ดูจะพิเศษไปกว่าชาวเงาะในที่อื่น ๆ คือ บางคนผูกนาฬิกาข้อมือ หวีวิทยุ ส่วนพวกผู้หญิงออกจะพิถีพิถันในการแต่งตัวบ้าง แต่ก็ยังเป็น

ลักษณะชาวป่าตงอยู่นั่นเอง คือ ตกแต่งเรือนผมที่คกดำ
 หักขมวดกลมติดหนังศีรษะหรือฟูเป็นกระเชิงด้วยใบไม้
 ดอกไม้สีต่าง ๆ แต่ชอบสีแดง โดยเอามาเสียบติดกับผม
 เต็ม ๆ บางคนรู้จักใช้กับสีแดงสีเขียว ยังไม่รู้จักใช้หัว
 อย่างเรา หรือถ้าใช้หัวอย่างเรา ๆ อาจจะหัวไม่ไปก็ได้
 เพราะผมหยิกฝอยมาก เขาจึงใช้หัวที่ทำขึ้นเองจากไม้ไผ่
 แกะเป็นซี่ห่าง ๆ แล้วตกแต่งลวดลายสวยงามลงบนผิวไม้
 ไผ่ ผู้หญิงบางคนทาแป้งหน้าขาว ใช้สีแดงจากดอกไม้
 หรือบางคนใช้ลิปสติกที่หาซื้อได้จากตลาดเมื่อชายของป่า
 ได้ทาปาก ทาแก้มให้เป็นสีแดง บางคนใส่ตุ้มหู สวม
 สร้อยทองขลุ่ยแพรวพราวไปเหมือนกัน ทั้งหมดที่กล่าว
 มานคือลักษณะการแต่งกายของชาวเงาะในปัจจุบันนี้ ซึ่ง
 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหมดแล้ว

นายดับ ศรีธารโต นายเนียม ศรีธารโต นางอ้อย
 ศรีธารโต ซึ่งเป็นชาวเงาะรุ่นผู้ใหญ่ได้เล่าให้ฟังว่าแต่ก่อน
 นั้นโดยปกติแล้วผู้หญิงแต่งกายกันตามแบบเงาะอย่างสวย
 งามหญิงที่ยังไม่มีสามีจะใช้ดอกไม้สีขาวทำตุ้มหู ใช้หัวไม้

๔๘   ชาโกล : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรม
ไม่เสียบผมหรือสวมกำไลข้อมือ ส่วนผู้หญิงที่มีสามีแล้ว
จะสวมสร้อยคอลูกประคำ แต่ปัจจุบันลักษณะเหล่านี้ได้
สูญหายไปหมดสิ้น

คำบอกเล่านี้ ตรงกับลักษณะการแต่งตัวของหญิง
เงาะตามที่พระพุทธรูปเจ้าหลวงทรงบรรยายไว้ ดังข้อความ
ในพระราชนิพนธ์ว่า

“...ผู้หญิงเมื่อยังไม่มีสามีสอดตุ้มหูใช้ดอกไม้โดย
มาก ดอกจำปูน* เป็นที่พึงใจกว่าอื่น เครื่องประดับ
นอกนั้น มีหัวทำด้วยไม้ไผ่ปล้องขนาดใหญ่ผ่ากลางจัก
เป็นซี่ แล้วแต่งลายด้วยเอาตะกั่วขาวและย้อมสีบ้าง
กำไลร้อยด้วยเม็ดมะกล่ำ ของเครื่องแต่งตัวเหล่านี้ อาจ
จะฝากมาแลกเปลี่ยนซึ่งต้องการจากคนชาวบ้านได้”^๒

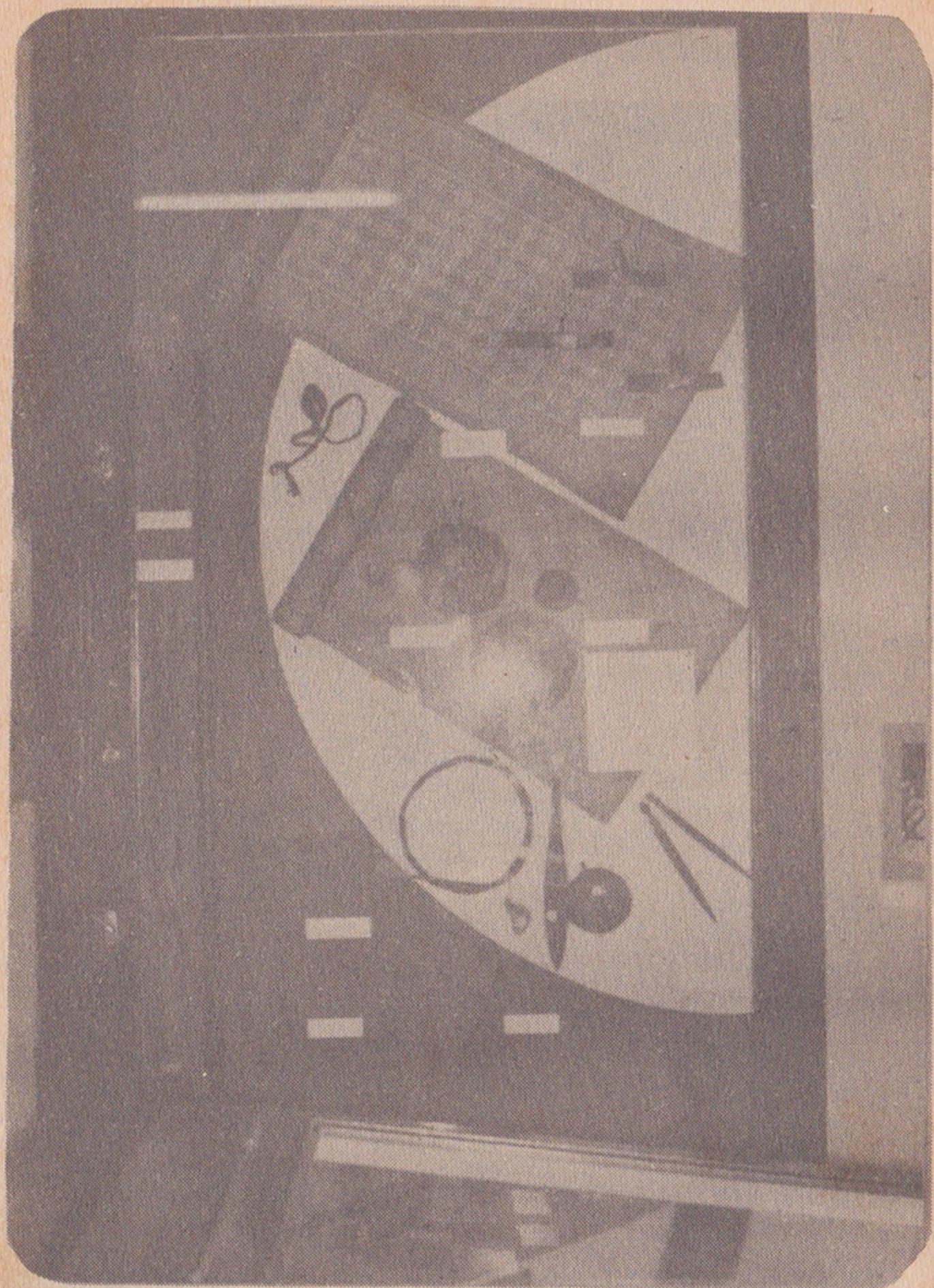
๕.๒ อาหารการกิน   อาหารของชาวเงาะเป็น
อาหารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เขาไม่รู้จักเพาะปลูก

๑. ดอกจำปูน เป็นดอกไม้มีกลิ่นคอกคล้ายดอกนมแมว แต่กลิ่น
หนาและโตกว่าเล็กน้อย

๒. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เรื่องเดิม, หน้า ๗.

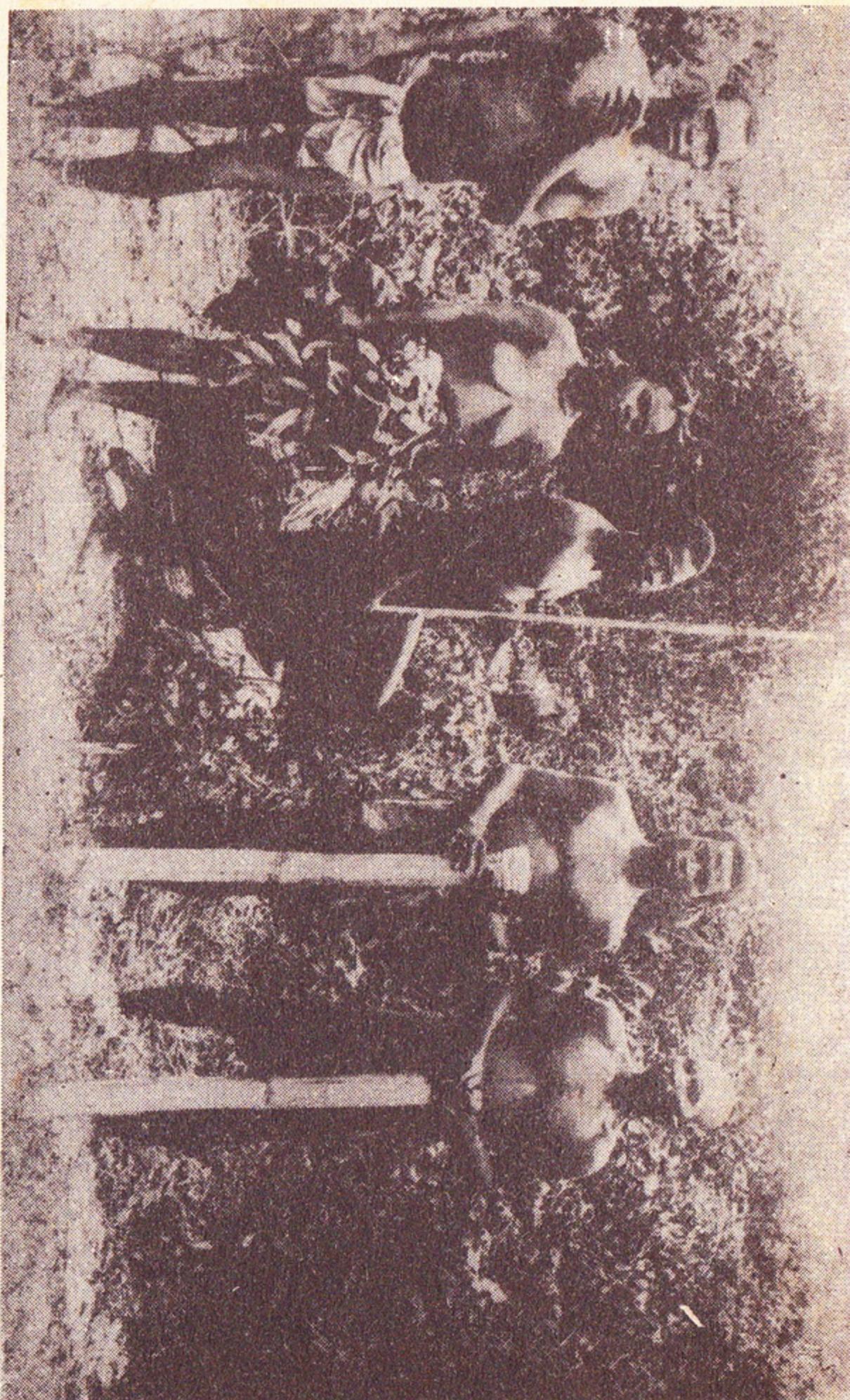
หนุ่มซาไกผู้สงสยว่า "คนคออะไร กุเบนคนหรือเปล่า"

เครื่องมือเครื่องใช้ของชาวซาไก

พ่เตยว (เลาะเตยยะ)

กระบอกหน้ (เขาะปะต้ว)

กระบอกลูกดอก (บิลลา)

สังจาเป็นสำหรับการดำรังษพ

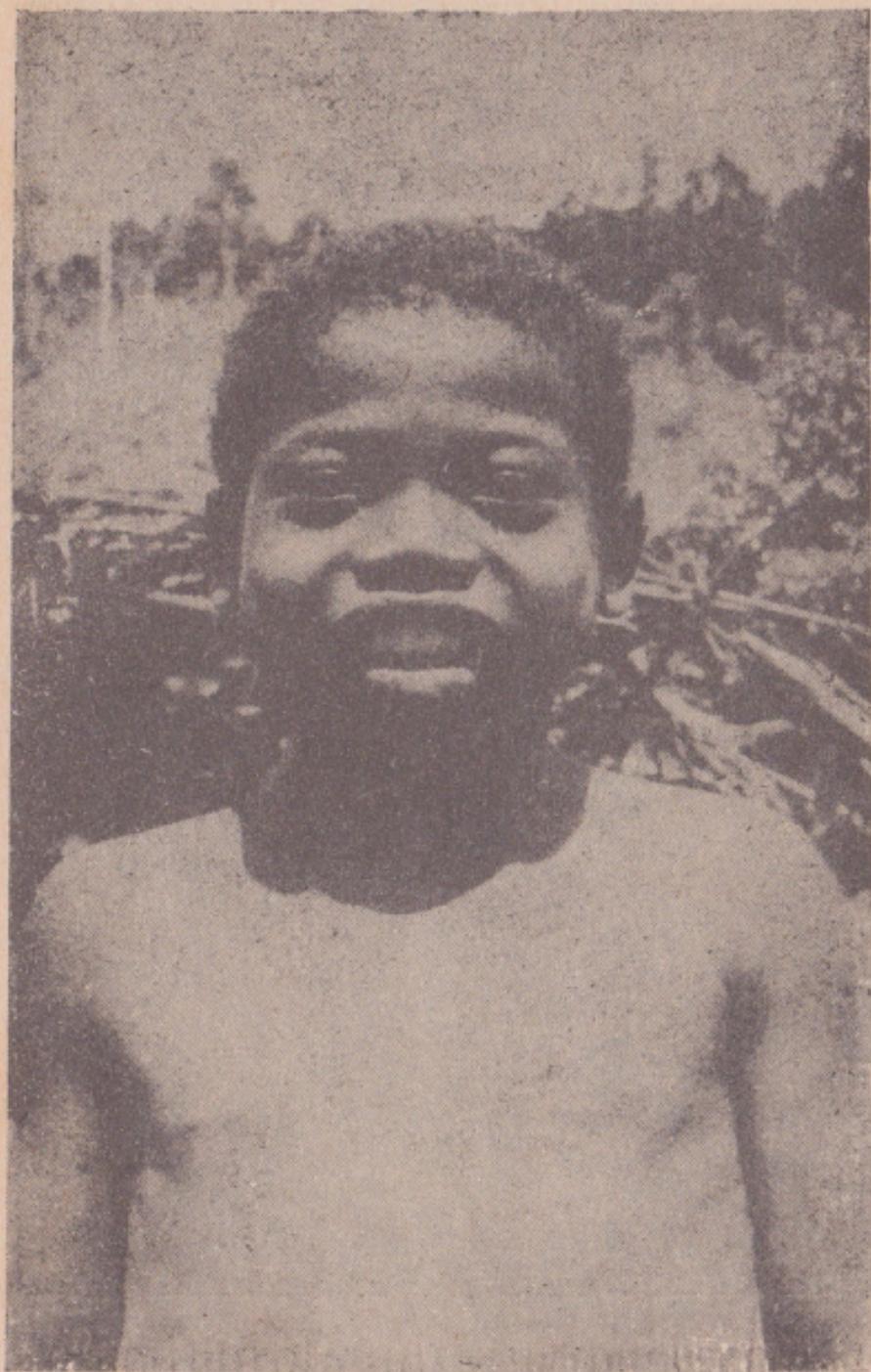
ความเข้มแข็ง ความแม่นยำในการเป่าลูกดอก
ของชายชาวซาไกหมายถึงความอึดหน้าสำราญ
ของคนทุ่งหญ้าบ้าน

สาวงามประจำบ้าน

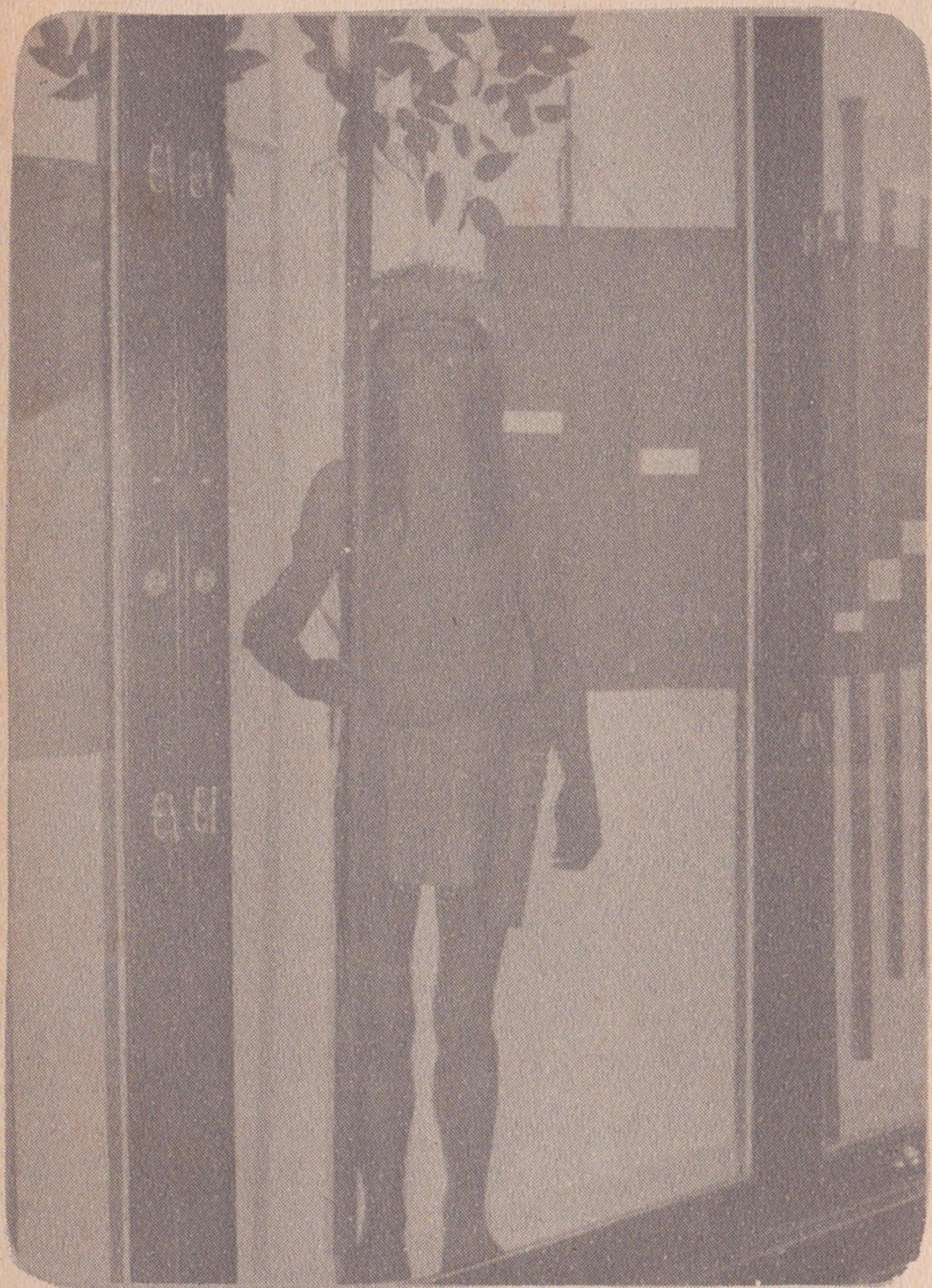

“๕๐” เพื่อแสดงว่ากำลังมีการ “สนท” กัน
ในบริเวณนี้ ใครมาเห็น๕๐แล้วก็ต้องเดิน
เลียงไปทางอื่น

๘
เด็กชายชาวเงาะ

การแต่งกายของชาวไท กสมัยก่อน

เด็กชายกับกางเกงตัวใหม่ที่ได้รับบริจาค

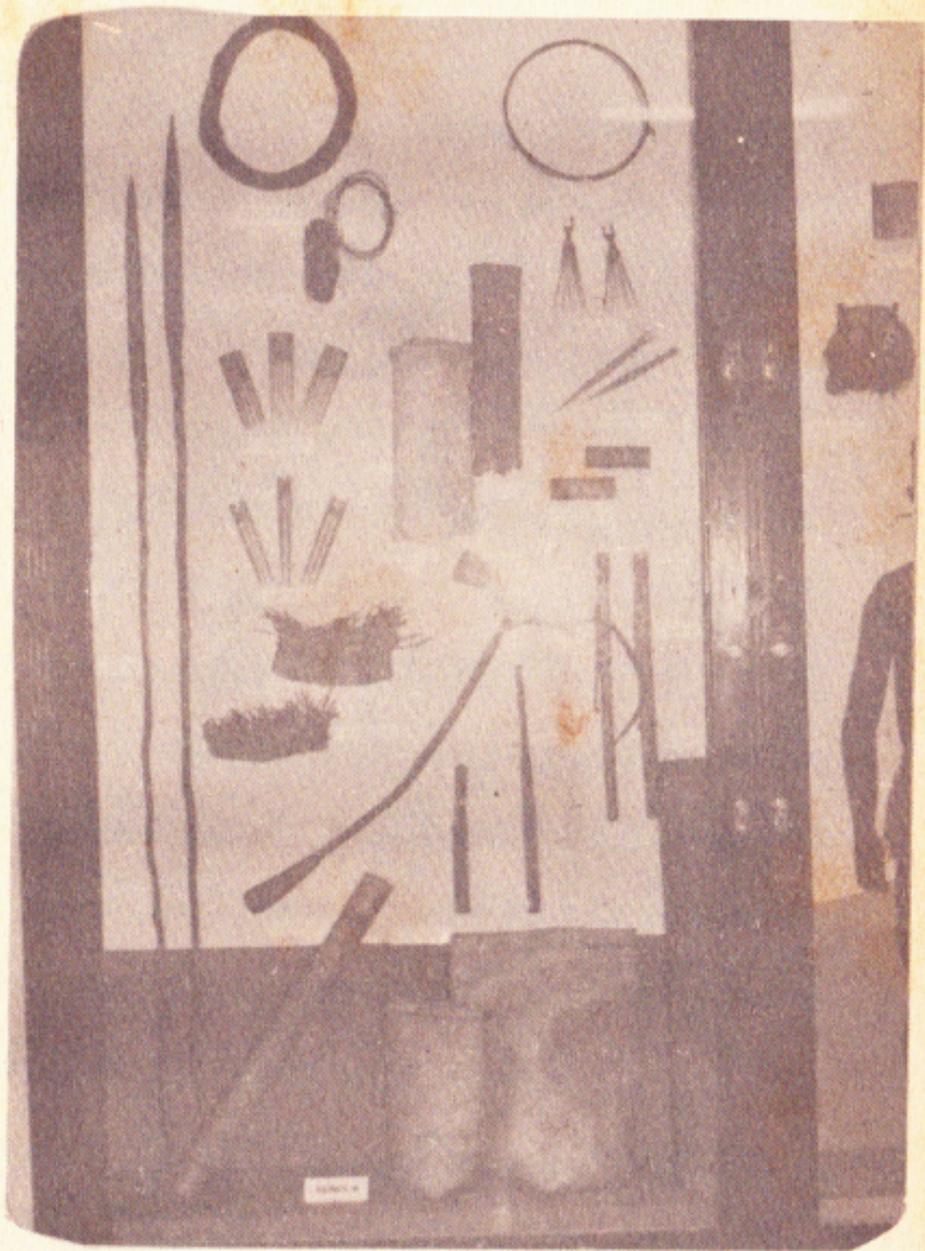
บ้านคนโสด...แกลรเตยว

บ้านเรียงรายกม. ๑๕
บ้านกุ่ม

อาหารประจำวัน

เครื่องมือเครื่องใช้ของชาวชานไต

สิทธิเป็นสามี-ภรรยาของกันและกันได้ทั้งหมด ยกเว้น
 พ่อ-แม่จะสมรสกับลูกไม่ได้ ถือว่าต่างรุ่นกัน แต่พี่ชายกับ
 น้องสาวพ่อ-แม่เดียวกันสมรสกันได้ เพราะถือว่าเป็น
 รุ่นเดียวกัน การสมรสแบบนี้จะเป็นการสมรสของมนุษย์
 สมัยที่เร่ร่อนในยุคล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร และเมื่อถึง
 ยุคสหชีพคือสมัยที่มนุษย์เริ่มมีหลักแหล่งที่ แน่นนอน แล้ว
 รูปแบบของครอบครัวก็พัฒนามาเป็นแบบ “พิวนาลวน”
 (Punaluan Family) ก็ยังเป็นการสมรสหมู่อยู่เหมือนกัน
 คือ หญิงชายทั้งหมดในรุ่นเดียวกันมีสิทธิเป็นสามี-
 ภรรยาของกันและกัน แต่มีข้อห้ามเพิ่มขึ้นว่า ห้ามพี่ชาย
 น้องสาวพ่อ-แม่เดียวกันสมรสกัน เพราะฉะนั้นพี่น้องชาย
 หญิงจะรับเป็นสามี-ภรรยากันไม่ได้ ซึ่งก็ทำให้ลักษณะ
 ครอบครัวของชาวเงาะไม่

ลักษณะการตั้งครอบครัวของมนุษย์ได้พัฒนาต่อมา
 เป็นแบบครอบครัวแบบมีคู่ (Pairing Family) การสมรส
 ก็เปลี่ยนไปเป็นสมรสคู่ คือชายหนึ่ง หญิงหนึ่ง ได้อยู่รวม
 กันเป็นคู่ครอง แต่ผู้ชายยังมีเอกสิทธิ์ในการที่จะร่วมประ

เวณิกับหญิงอื่นเป็นครั้งเป็นคราวได้ และพันธะของการสมรสก็ยังเป็นพันธะหลวม ๆ คือ อาจจะบอกเลิกร้างกันได้ง่าย ๆ จากทั้งสองฝ่าย การสมรสแบบนี้เป็นลักษณะ — การตั้งครอบครัวของมนุษย์ในยุคอารยชน ซึ่งก็ไม่ใช่ลักษณะครอบครัวของชาวเงาะ

ต่อมาลักษณะครอบครัวของมนุษย์ก็คลี่คลายมา — เป็นครอบครัวผัวเดียวเมียเดียว (Monogamian Family) การสมรสก็เป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) ซึ่งต่างกับครอบครัวแบบมีคู่ที่ว่า ความผูกพันทางครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียวนั้น มีความมั่นคงแข็งแรงกว่าแบบการสมรสคู่มาก จะเพิกถอนการสมรสกันง่าย ๆ ตามความพอใจของแต่ละฝ่ายอย่างสมรสคู่ไม่ได้ ถ้าจะไม่ได้โดยกฎหมายก็โดยชนบประเพณี แบบนี้เป็นลักษณะการตั้งครอบครัวของมนุษย์ในยุคอารยชนนี้

ลักษณะการตั้งครอบครัวของชาวเงาะนั้น ถึงแม้ว่าสังคมโดยทั่วไปยังเป็นสังคมในยุคล่าสัตว์และเก็บหาอาหารอยู่ก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงตามสภาพทางจิตใจในระบบ

ครอบครัวยุคหนึ่ง ระบบคุ้มครองแล้วไม่ได้ล้าหลังอย่างวิถีชีวิต
ของเขา และไม่มีร่องรอยของการตั้งครอบครัวยุคหนึ่งหรือการ
สมรสแบบหมู่ หรือพิฆานาถวนหรือแบบสมรสคู่ให้เห็นเลย
ในปัจจุบัน หากแต่เป็นระบบครอบครัวยุคหนึ่งพัฒนาถึงขีดสูง
สุดแล้ว กล่าวคือ ครอบครัวยุคหนึ่งของชาวเงาะเป็นครอบครัวยุคหนึ่ง
เดียวเมียเดียวอย่างมีระบบแบบแผน ชายหญิงในเครือ
ญาติใกล้เคียงกันจะสมรสกันไม่ได้และไม่มีการด่าสอนใน -
เรื่องเพศ ไม่มีการเป็นชู้กัน ตลอดทั้งไม่มีผู้หญิงใน
ลักษณะเป็นโสเภณี

สำหรับระบบการปกครอง พบว่าลักษณะการปก -
ครองของชาวเงาะเป็นสังคมประชาธิปไตย มีหัวหน้าเป็น
ผู้ปกครอง หัวหน้าได้มาจากการเลือกตั้งจากผู้อาวุโส ที่มี
ความฉลาดหลักแหลม เมื่อหัวหน้าตายลงก็จะเลือกกัน
ใหม่อีก หากใช้เป็นที่หัวหน้ากันโดยสืบเชื้อสายไม่ ลูกบ้าน
ชาวเงาะจะมีความเคารพยำเกรงต่อผู้เป็นหัวหน้าอย่างเคร่ง
ครัด หัวหน้ามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อลูกบ้านทุกคนและ
เป็นผู้มีความยุติธรรมสูง เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในหมู่

บ้าน เช่น เวลาเมื่อลงมารบกวณ หัวหน้าจะรวบรวม
 สมัคพรพรรคพวกบ้องกันให้ ผู้หญิงกับเด็กปลอดภัยไว้ก่อน
 ส่วนตัวหัวหน้าเองจะตั้งตัวเป็นหัวหน้าเวรยาม คอยสั่ง
 การให้ลูกบ้านอยู่เวรยามรักษาความปลอดภัย เมื่อลูกบ้าน
 มีปากเสียงทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง หัวหน้าก็หาหนาทัด
 ดินคดี ซึ่งไม่ค่อยมีปรากฏบ่อยนัก นาน ๆ จะมีสักครั้ง
 หนึ่ง เพราะสังคมชาวเงาะกลุ่มหนึ่ง ๆ มีไม่มาก ประมาณ
 อย่างสูง ๕๐ คนเท่านั้น และไม่มีอะไรที่จะถือเป็นเรื่องขัด
 ผลประโยชน์แก่กัน เพราะต่างคนก็เกียจคร้านเหมือนกัน
 คดีความที่เข้ามาให้ผมเป็นหัวหน้าตัดสินลงโทษ บ้างก็ ได้ แก่
 คดีที่มิคนไปแอบดูคู่สามี-ภรรยาแสดงบทรักกันในป่า ผู้ที่
 ถูกแอบดูก็จะมาฟ้องร้องหัวหน้า ผู้เป็นหัวหน้าก็จะสืบ -
 สนวนไต่สวน เมื่อไต่ตัวผู้ผิดแล้วก็จะว่ากล่าวตักเตือน
 หรือลงโทษตามแต่กรณีด้วยความยุติธรรม

จึงขอสรุปว่าลักษณะสังคมของชาวเงาะ หรือชาไก
 ในประเทศไทย เป็นสังคมล่าสัตว์และเก็บอาหาร ซึ่งเป็น
 สังคมของมนุษย์ชาติสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่ประเพณี

บางอย่าง เช่น การตั้งครอบครัวเป็นครอบครัวแบบผัว
เดียวเมียเดียวอย่างอารยธรรม ซึ่งดูไปแล้วไม่มีความ
สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเขาเลย และยังไม่สอดคล้องกับ
แนวความคิดของมอร์แกนที่ว่า “รูปแบบของครอบครัว
นั้น จะต้องคลี่คลายก้าวหน้าไปตามความต้องการของสัง-
คม และจะต้องเปลี่ยนแปลงไปเมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลง
ไป จุดที่มันได้เปลี่ยนแปลงมาแล้วในอดีตกาล”^๑

๘. ภาษา^๒

ภาษาเงาะเป็นภาษาในตระกูลคำไต สายภาษา
มอญ-เขมร ภาษาเงาะในประเทศไทยมีด้วยกัน ๔ ภาษา
คือ

(๑) ภาษาถิ่นซิว เป็นภาษาของชาวเงาะแถบจัง-
หวัดยะลา

๑. กุหลาบ สายประดิษฐ์, กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ
(กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๑๗) หน้า ๑๓๐

๒. เรื่องภาษา ผู้ศึกษาได้ศึกษาวิจัยไว้อย่างละเอียดซึ่งจะได้
เผยแพร่ในโอกาสต่อไป ดังนั้นในหนังสือขอกกล่าวเพียงย่อ ๆ พอเข้าใจ

(๒) ภาษาเต็นแค้น เป็นภาษาของชาวเงาะแถบ
จังหวัดสตูล พัทลุง

(๓) ภาษาตะเต๊ะ เป็นภาษาของชาวเงาะแถบ
อำเภอหรือเสาะ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

(๔) ภาษาเยะฮายัย เป็นภาษาของชาวเงาะแถบ
อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ระบบเสียง ภาษาเงาะทั้ง ๔ ภาษานี้มีระบบเสียง
เหมือนกันคือ มีเฉพาะหน่วยเสียงสระกับหน่วยเสียง
พยัญชนะ ส่วนระดับเสียงสูง-ต่ำ ที่ทำให้ความหมายคำ
เปลี่ยนแปลง (tone) เช่น ชา ช่า ช้า ในภาษาไทยนั้นไม่
มี แต่จะมีทำนองเสียงในลักษณะที่เป็น Intonation คือ
ทำนองเสียงสูงต่ำ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบ
ไวยากรณ์ ซึ่งสรุปได้กว้าง ๆ ว่า ในประโยคบอกเล่านั้น
ทำนองเสียงตอนท้ายเป็นเสียงระดับกลาง ๆ ประโยคคำ-
ถามหรือย้ำความในใจ ทำนองเสียงตอนท้ายมักเป็นเสียง
สูง เช่น

จิ กะเซาะ แปลว่า กินหัวมัน

จี กะเซาะ แปลว่า กินหุ้มหรือ

ลักษณะระบบเสียงที่พิเศษอยู่ก็คือ ไม่ปรากฏว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ และมีเสียงท้ายพยางค์ที่ชัดเจนได้แก่

เสียง n ท้ายพยางค์ เช่น อ้อนน แปลว่า ตม

ลาแวนน์ ,, ต่อสู

บียูนน์ ,, ถม

เสียง L ท้ายพยางค์ เช่น แอ้มเปลดล์ ,, พลาด

อ้อดลล์ ,, ลน, หลาม

แอ้มเบลดล์ ,, พัด

เสียง S ท้ายพยางค์ เช่น แอมิซซ์ แปลว่า สลัด, สะบัด

จ๊ซซ์ แปลว่า มือ

อันเงีซซ์ ,, ดิบ

เสียง m ท้ายพยางค์เช่นปาเฮิมม์ ,, ผายลม

บีดัมม์ ,, คน

ยิมม์ ,, ร้องไห้

เสียง ? ท้ายพยางค์ เช่น ปออีอู้	แปลว่า	ท้องร่วง
ลาเปะอ์	,,	รอง
บะโละอ์	,,	โอบ
เสียง Fv ท้ายพยางค์เช่นเอฟว	,,	อาการ
พ่นควันบุหรี่		
ปะเลฟว	,,	ออก,เคลื่อนไป
เสียง Ng ท้ายพยางค์ เช่น แอ็ง	,,	นอน
อาบั้ง	,,	เท่า
อันตัง	,,	กลัว,ตกใจ
เสียง i ท้ายพยางค์ เช่น อันเตยย์	,,	คอย
ไอย์	,,	แก้
อุซุงนาลอยย์	,,	เหวี่ยง

หน่วยคำ ในภาษาเงาะทั้ง ๕ ภาษา^๕ หน่วยคำ จะแตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ ที่มีใช้ตรงกันหรือที่มีเสียง ผิดเพี้ยนกันเพียงเล็กน้อยมีไม่มาก เสียงของคำในภาษา เงาะนั้นน่าสังเกตว่ามีเสียงที่เลียนธรรมชาติอยู่มาก เช่น กิน ว่า จิ น่าจะเลียนมาจากเสียงนก

แมว ว่า เมี้ยว

หมา ,, เอง

นก ,, กาเหว่า

ซึ่งลักษณะการเขียนเสียงธรรมชาติเช่นนี้มีอยู่ใน—
ทุกภาษา ในภาษาเงาะถึงแม้จะมีมากอย่างน่าสังเกตก็
ตาม แต่คำส่วนใหญ่ก็มีลักษณะเป็นสากลเช่นเดียวกับทุก
ภาษาคือ เสียงของคำไม่ได้สัมพันธ์กับวัตถุ คำส่วนมาก
เกิดจากการสมมุติเสียงขึ้นใช้ เป็น สัญญลักษณ์ แทน สิ่ง
ต่าง ๆ นั้นเอง

พยางค์ของคำมีทั้งพยางค์เดี่ยว และ หลายพยางค์
แต่คำที่พยัญชนะต้นเป็นเสียงควบกล้ำไม่มีปรากฏ อยู่เลย
เช่น

ม	แปลว่า	ดื่ม
บอ	„	ดื่มตา
เยาะ	„	วัด
เยยย	„	ถือ
แล่วว	„	ผ่าน

แล้ ^๘ ม ^๗ แต๊ะ	แปลว่า	ฟอ
เลา ^๘ เวต	„	ซน
หวั ^๘ กวั ^๘ ก	„	ถ่าง
กั ^๘ ตง	„	หวั ^๘ เช่า
ปาย ^๘ ย ^๘ เยซ ^๘ ซ ^๘	„	เจ็ ^๘ บ

จำนวนคำในภาษาเงาะมีไม่มาก และมีเพียงระดับเดียวเท่านั้นไม่มีภาษาระดับปาก กึ่งแบบแผนและภาษาแบบแผนอย่างภาษาไทยเรา เวลาเขาพูดกับเพื่อนฝูงหรือพูดกับผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือก็พูดแบบเดียวกันหมด เขาแสดงความอ่อนน้อมเคารพยำเกรงในลักษณะของน้ำเสียง สีหน้าท่าทาง และเนื่องจากคำในภาษาเงาะมีน้อยเพื่อความสะดวกในการสื่อสารของเขา เขาก็รับเอาภาษาของคนกลุ่มอื่นที่เขามีความสัมพันธ์ด้วยไปใช้เช่นรับคำว่า สายรัด (คำไทยถิ่นใต้หมายถึงเข็มขัด) แล้วเอาไปเปลี่ยนเสียงเป็นซังรัด รับเอาวิธีนับไปจากภาษามลายู ซาตุ (หนึ่ง), ตูวะ, (สอง), ตีชะ (สาม), อัมบัต (สี่), ลิมะ (ห้า), นัม (หก), ตูโยะ (เจ็ด), ลาบัน (แปด), สะมีลัน (เก้า),

สะบู่โละ (สิบ) และภาษาที่เขาได้รับใช้^๕ บางคำเมื่อรับไป
แล้วก็เอาไปประสมกับคำในภาษาของเขา กลายเป็นคำ
ประสมขึ้นมา เช่นเดียวกันกับเราเอาคำไทยประสมกับคำ
ต่างประเทศ เช่น

ว็องง์ ภาษาเงาะ แปลว่า ถูก

สะกอเลาะ ภาษามลายู แปลว่า โรงเรียน

เอามาประสมกันเป็น ว็องง์สะกอเลาะ แปลว่า เด็กนักเรียน

การถ่ายทอด ภาษาของ ชาวเงาะ กับชน กลุ่ม อื่น^๕
ชาวเงาะจะเป็นแต่เพียงผู้รับ ไม่ได้ถ่ายทอดไปให้ชนกลุ่ม
อื่นเลย ทั้งนี้คงเป็นเพราะชาวเงาะไม่มีวัฒนธรรมอะไรที่
จะถ่ายทอดให้แก่ชนเผ่าอื่น และอีกประการหนึ่งก็คือ
ภาษาของเขาออกเสียงได้ยาก ซึ่งแม้แต่ของคนที่เป็นภาษา
เงาะเราก็จะออกเสียงได้ลำบาก เราจึงตั้งชื่อของเขาเสีย
ใหม่ เพื่อให้เรียกสะดวกขึ้น เช่น ชื่อจ้งง์ เปลี่ยนเป็น
ชาญชัย ชื่อลาเตาะดึ เป็น พงไพร เช่นนี้เป็นต้น

ลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาเงาะทั้ง ๕ ภาษามี

ลักษณะเดียวกันทั้งหมด คือล้วนแต่เป็นภาษาคำโดด ซึ่งมีลักษณะเด่นคือไม่มีการ เปลี่ยนแปลงรูปคำ เมื่อนำคำไปเข้าประโยค คำมูลเดิมใช้อย่างไรเมื่อนำไปเข้าประโยคก็ใช้เท่านั้น ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงคำให้เป็นไปตามพจน์หรือกาล เมื่อต้องการจะแสดงสิ่งเหล่านั้นก็ใช้คำอื่นเข้ามาประกอบและลักษณะการเรียงประโยคก็มักจะเรียงจาก ประธาน กริยา กรรม ตามลำดับ เช่น

เบ๊าะ จิ กูญู	แปลว่า	เขากินผักเขียว
เบ๊าะ จิ กูญู ลาแอะ	,,	เขากินผักเขียวแล้ว
เบ๊าะ มา จิ กูญู	,,	เขาจะกินผักเขียว
ยาบ้ม จิ กูญู	,,	พวกเขากินผักเขียว
ยาบ้ม มา จิ กูญู	เท่ากับ	พวกเขาจะกินผัก —
		เขียว

เนื่องจากชาวเงาะเป็นชนชาวป่าที่อาศัยอยู่ พันธุ์ไป ในที่สุด เพราะสภาพการทำลายป่า ยังผลให้เขาหาอาหารได้ยาก ทำให้เกิดความอดอยาก และความเจริญที่รุกไล่ไปหาพวกเขาอย่างรวดเร็ว ทำให้เขาปรับตัวไม่ค่อย

หนักกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้เขา
 เกิดโรคภัยไข้เจ็บแปลก ๆ ที่ยาสมุนไพรรักษาไม่หาย และ
 จากสภาพที่เขาพยายามปรับตัว ให้หนักกับความเปลี่ยนแปลง —
 แปลงอนัน^๕ ทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะภาษาของ
 สังคมชาวเมืองเข้าไปปะปนกับ ภาษาเงาะเป็น อย่าง มาก
 ซึ่งจะทำให้ภาษาเงาะสูญหายไปด้วย สังเกตได้จากเด็ก ๆ
 ที่เรียนหนังสือมักจะพูดไทยมากกว่าพูดภาษาของเขา และ
 จะใช้ภาษาไทยหรือภาษามลายูปนกับภาษาเงาะ จนลืม
 คำกริยาพื้นฐานบางคำที่เป็นภาษาของเขาไป จากสภาพที่
 เป็นอยู่ในปัจจุบัน^๕ ทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่า ภาษา
 เงาะจะสูญหายไปไม่ช้า^๕ ทั้งนี้เพราะสาเหตุใหญ่ ๔
 ประการ คือ

๑. ภาษาเงาะเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อย ดังนั้น
 เด็ก ๆ จะพยายามใช้ภาษาของชนกลุ่มใหญ่ ที่อยู่รอบตัว
 คือภาษามลายูกับภาษาไทย และเมื่อชาวเงาะรุ่นผู้ใหญ่
 หมดไปก็จะทำให้ภาษาเงาะหายไปด้วย

๒. การกำหนดให้ชาวเงาะอยู่เป็นหลักแหล่งแน่—

นอน ปกติชาวเงาะจะอพยพเร่ร่อนอยู่เสมอ แต่ปัจจุบันทางราชการพยายามจะให้ชาวเงาะอยู่เป็นหลักแหล่งใน — นิคมสร้างตนเองธารโต กิ่งอำเภอธารโต จังหวัดยะลา อิทธิพลทางวัฒนธรรมและภาษาของชนกลุ่มใหญ่จึงมี — โอกาสเข้าไปแทรกซึมได้มาก ซึ่งทำให้ชาวเงาะใช้ภาษาของเขาน้อยลง

๓. ภาษาเงาะไม่มีตัวอักษร อักษรที่เด็กอ่านเขียนปัจจุบันคืออักษรไทย ภาษาและสื่อมวลชนรอบตัวเขาก็เป็นภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นและภาษามลายู สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่จะทำให้การใช้ภาษาเงาะของเขาลดน้อยลง

๔. การใช้ชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การพบปะติดต่อกับผู้อื่น ทำให้ชาวเงาะใช้ภาษาของตนน้อยลง แต่ต้องใช้ภาษาของคนกลุ่มอื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าภาษาของคนกลุ่มอื่นย่อมเข้าไปมีอิทธิพลและปะปนกับภาษาเงาะ และในที่สุดภาษาเงาะซึ่งเป็นภาษาเก่าแก่ของชนเผ่าหนึ่งก็จะเหลืออยู่เพียงร่องรอยในประวัติศาสตร์ภาษานั้น

๕. ความเชื่อ ข้อยกห้ามบางประการ และศาสนา

๕.๑ ความเชื่อ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความต้องการของจิตใจ ซึ่งนอกเหนือไปจากความต้องการของร่างกาย และถือว่าเป็นมรดกทางสังคม ที่สืบทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

มนุษย์ทุกหมู่เหล่าย่อมมีความเชื่อ ในแง่มุมมองต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน เช่น ความเชื่อในเรื่องผี ผีสง เทวดา ความฝันหรือโชคกลาง ความเชื่อที่แตกต่างกันนี้เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวันต่างกัน เช่น มนุษย์ที่อยู่ใกล้ทะเล ก็ย่อมมีความเชื่อต่างไปจากพวกที่อยู่ตามป่า เขา มนุษย์บางกลุ่มเชื่อว่า เมื่อชีวิตถึงแก่วิบัติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้อยู่นอกขีดความสามารถของมนุษย์ธรรมดาจะแก้ไขได้ ก็เลยเชื่อไปว่า เพราะอำนาจของเทพเจ้าบ้าง ภูตผีบ้าง วิญญาณบ้าง เมื่อเชื่อดังนั้นเพื่อบอกกันภัยวิบัติไม่ให้เกิดขึ้นแก่ตนและ หมู่ตน จึงมีการเซ่นสรวงอ้อนวอนต่ออำนาจลึกลับที่ตนเชื่อดอนนั้น และเชื่อว่า ถ้าเซ่นสรวงผิดถูกให้อำนาจนั้นพอใจ ก็อาจจะ

ช่วยให้ตนและหมู่คณะปลอดภัยจากวิบัติทั้งหลาย

มนุษย์แต่ละคนย่อมมีความเชื่อไม่เท่ากัน ๕๕
ทรงน

ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์นั้นด้วย เช่น

ผู้ทอดอกการศึกษาย่อมมีความเชื่อที่ฝังแน่นลึกซึ้ง และ

เกรงกลัวอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติมากกว่ามนุษย์ที่ ได้

รับการศึกษาดีกว่าหรืออยู่ในสังคมที่เจริญกว่า

ชาวเงาะที่อาศัยอยู่ตามป่าเขา ไร้การศึกษา ก็เป็น

เช่นเดียวกันนี้ คือ มีความเชื่อในสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติ

และเกรงกลัวต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ธรรม-

ชาติ ซึ่งถ้าแยกความเชื่อของชาวเงาะออกเป็นประเภท

แล้ว จะแบ่งได้ดังนี้

(๑) ความเชื่อในเรื่องโชคลาง

ลาง คือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเพื่อบอกเหตุร้ายหรือ-

ดีล่วงหน้า ลางตามความเชื่อของชาวเงาะมี ดังนี้

๑.๑ เมื่อเวลาเดินป่า ถ้าเดินผ่านบริเวณใด แล้ว

เกิดขนลุกขนพอง ใจคอสั่น แสดงว่ามีเจ้าที่แรง ห้ามทำ

ร้ายสัตว์หรือตงทับที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้น ถ้าทำร้าย

สัตว์ชนิดใดเชื่อว่าจะตายด้วยสัตว์ชนิดนั้น หรือมีเจ้าที่จะ
ลงโทษถึงตาย

๑.๒ เมื่อจะเข้าป่าล่าสัตว์ ถ้าเมื่อเริ่มออกเดินบัง
เอิญสะดุดตกลง ห้ามเดินทางไปทางนั้นต่ออีก ให้
เปลี่ยนทิศทางเดิน ถ้าเดินทางไปทางเดิมอีกเชื่อว่าจะได้
รับอันตราย

๑.๓ เมื่อเข้าป่าล่าสัตว์ ห้ามพูดว่าจะเดินไปทาง
ใด ถ้าผลอพุดออกไปให้เดินไปทางทิศอื่น ถ้าเดินไป
ทางทิศที่พูดไว้เชื่อว่าจะได้รับอันตราย สัตว์หรือภูตผีจะ
คอยดักทำร้าย

๑.๔ เมื่อเข้าป่าล่าสัตว์ ให้พูดถึงสัตว์ที่ต้องการ
เชื่อว่าจะได้ตามที่พูดไว้

๑.๕ เมื่อเข้าป่า ห้ามพูดถึงสัตว์ร้าย เช่น เสือ
ถ้าพูดเชื่อว่าจะพบกับสัตว์ชนิดนั้น

๑.๖ ถ้ามีคนเอ่ยปากขอลูกเชื่อว่า เป็นกลางตายกับ
ลูกคนนั้น

(๒) ความเชื่อในเรื่องความฝัน

๒.๑ ถ้าหญิงฝันว่า มีคนเอาเล็บเสือ เขี้ยวเสือดมา ให้ เชื่อว่าจะมีสามี ชายฝันว่าล่าหมาได้จะได้ภรรยา

๒.๒ ถ้าฝันว่ายิงสัตว์ได้มาก เชื่อว่าเป็นนางดี

๒.๓ ถ้าฝันว่าถูกสัตว์ทำร้าย เชื่อว่าเป็นนางร้าย

(๓) ความเชื่อเรื่องวิญญาณและภูตผี

๓.๑ เชื่อว่าคนที่ตายไปแล้วนบนยังมีวิญญาณเหลืออยู่ วิญญาณนี้จะเที่ยวหลอกหลอนญาติพี่น้อง และจะทำอันตรายแก่คนที่วิญญาณไม่ชอบ ดังนั้น เมื่อมีคนตายลง เขาจะย้ายทับหินทันทีเมื่อฝังศพเสร็จ

๓.๒ เชื่อว่าตามต้นไม้ใหญ่ ๆ มีผีสิงอยู่ ทั้งนี้ เนื่องจากประเพณีปฏิบัติในพิธีฝังศพของพวกเขา คือ เมื่อฝังศพเสร็จหมอสุนัขจะนำเอาวิญญาณไปให้อาศัยที่ต้นไม้ใหญ่ เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่นั้นจะเป็นบ้านที่อยู่อันแข็งแรงสืบไป

๓.๓ เชื่อว่าสัตว์ล่างหรือสัตว์เดินดินทุกชนิดมีรังควานแรง ดังนั้นเมื่อยิงสัตว์เดินดินตายลง จะต้องทำพิธีถอนรังควาน คล้าย ๆ กับว่าทำพิธีขอขมาต่อวิญญาณ

ของสัตว์นั้น หรือส่งวิญญาณของสัตว์ที่ตายให้ไปเกิด
ถ้าไม่ทำเชื่อว่าวิญญาณของสัตว์นั้นจะเข้าถึงในร่างกาย -
ของผู้อื่น แล้วผู้นั้นจะมีกิริยาอาการเหมือนกับสัตว์นั้น จะ
วิ่งเข้าป่าไปและจะถูกสัตว์ชนิดเดียวกัน นั้น ทำร้ายถึง -
แก่ชีวิต

๓.๔ เชื่อว่าสัตว์ทุกชนิดเป็นบริวารของผิวนหนึ่ง-
ชื่อโต๊ะปาวัง ดังนั้นก่อนจะยิงสัตว์ทุกครั้งต้องเอ่ยคำขอ
จากโต๊ะปาวังเสียก่อน

๓.๕ เชื่อว่ามีหรือซาเวะตามภาษาเงาะ มี ๔
จำพวกคือ

ก. “ญา” เป็นวิญญาณที่ออกจากคนตาย ถ้ายัง
ไม่ได้ไปเกิดจะเที่ยวหลอกลอนอยู่เรื่อยไป ถ้าได้เกิดจะ
มาเกิดในท้องมนุษย์อีก

ข. “โรม” หมายถึง เจตภูต ที่ออกจากร่างของ
คนเวลาที่นอนหลับ

ค. “บาด” เป็นวิญญาณของสัตว์ที่สามารถเข้า
สิงสู่ในร่างของมนุษย์ได้ และเมื่อเข้าสิงใครแล้วผู้นั้นจะ

มีกิริยาอาการเหมือนสัตว์ที่เขาสง

ง. “เซม้งัด” เป็นพืชชนิดหนึ่งจำพวกผีพราย ซึ่งผู้มีวิชาคาถาอาคมสามารถเรียกมาใช้ได้ โดยมากเรียกให้มาสิงอยู่ในน้ำมันเสนห์ น้ำมันเสนห์ของชาวเงาะเป็นที่นิยมกันว่ามีสรรพคุณทำให้ผู้หญิงรักดีมาก โดยเอาใบเต้ที่วางหลังเสื่อของผู้หญิงที่เรารัก จะเป็นเสื่อที่สวมอยู่หรือที่ตากอยู่ก็ได้ ถ้าให้ตีเต้ที่ข้างหลังเสื่อให้ตรงหัวใจอย่าให้หญิงรู้ตัว เชื่อว่าภายใน ๓ วัน ๗ วัน ถ้าหญิงนั้นไม่ได้มาอยู่กับชายคนเต้ หญิงจะเกิดอาการคลุ้มคลั่งถึงเป็นบ้าได้

การทำน้ำมันเสนห์ มีส่วนประกอบที่เป็นวัตถุ ๒ อย่างคือ น้ำมันมะพร้าวกับbungอชนะนาไว้ย บุงอชนะนาไว้ยเป็นดอกไม้ชนิดหนึ่งที่หาได้ยาก มีบนยอดเขาสูงๆ ชนจากซากสัตว์จำพวกมดหรือปลวก ไม่มีใบมีแต่ก้านเล็กกว่าก้านไม้ขีดไฟ สูงจากพื้นดินประมาณ ๒-๓ นิ้วที่ปลายก้านมีดอกเป็นเกสรออกมารอบๆ ก้าน คล้ายดอกชะบา ก้านเกสรยาวประมาณ ๑ ใน ๔ เซนติเมตร บุง-

อชระนาไวยม์หลายสี แดง เหลือง สีดําก็มี บุงอชระนา-
ไวยม์อย่างตวเศษตองมีสีแดง และชนจากห้วมคเป็นดอกคู้
ชาวเงาะให้สัญญาลัคนว่า ดอกยาวคือผู้ชาย ดอกสั้น
คือผู้หญิง

เมื่อได้บุงอชระนาไวยม์กับน้ำมันมะพร้าวมาแล้ว ก็
เอามาบรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่เล็ก ๆ แล้วหมอบจะทำพิธี
ปลุกเสกในเวลารุ่งอรุณขณะที่คนยังไม่ตื่น ในการปลุก
เสกหมอบจะเรียกผี “เซม้งัด” ให้มาสิงอยู่ในน้ำมัน
บอกชื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงให้เซม้งัดรู้ เมื่อปลุกเสก
เรียบร้อยแล้ว ถ้าจะให้ให้มีสรรพคุณดีพิเศษสุดก็ให้ผูกประสงค์
จะใช้ไปรับจากหมอบเอง

เมื่อมีส่วนประกอบครบตามนี้ และเขาไปใช้ถูกวิธี
เขาเชื่อว่าจะสำเร็จสมประสงค์ แต่ถ้าหญิงคนใดถูกน้ำมัน
เสนห์เงาะเขาถึงกับมีอาการคลุ้มคลั่งไม่หาย ต้องไปให้
หมอบที่บ้านชาวเงาะเท่านั้นเป็นคนแก้

๓.๖ เชื่อว่าผีกลัวหัวไหล ดังนั้นเมื่อเวลาฝังศพ
หมอบผีจะเสกหัวไหลให้เจ้าของศพเคียวฟันลงบนศพก่อน

ซาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมะ

ผึ้ง เชื่อว่าวิญญาณจะไม่มาหลอกหลอน และเมื่อเมื่อกลอดบุตรจะเอาหัวไหลมาผูกไว้ที่หูของแม่ เชื่อว่าผีจะไม่มารบกวนและทำให้แม่แข็งแรงดี

๓.๗ เชื่อว่ามีผีอยู่ในที่มืดทุก ๆ แห่ง ดังนั้นชาวเงาะจึงกลัวความมืด ถึงได้ก่อไฟไว้ในที่ตลอดเวลาดับไม่ได้

(๔) ความเชื่อในเรื่องสุขภาพ

เขาเชื่อว่าหญิงแม่ลูกอ่อน ห้ามกินหัวเผือก ขนุน กัลยหีน กัลยหน้าว่า อาหารที่กินได้มีกัลยไข่ ปลาเค็มเกลือ

(๕) ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถา

๕.๑ เวทมนตร์คาถาที่ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บหมอผู้รักษาโรคจะเสกหมากพลู แล้วเคี้ยวพ่นลงตรงอวัยวะส่วนที่เจ็บปวด เรียกว่า "ซาไฮซ"

๕.๒ เวทมนตร์กันผี ในพิธีฝังศพ เมื่อยกศพลงหลุมก่อนจะกลบหลุม หมอผีจะเสกหัวไหลให้เจ้าของศพ

เคียวพ่นลงบนศพ เชื่อว่า ผีจะไม่มาหลอกหลอน คาถา
เสกหัวโพลว่าดังนี้

“ตก ตกโล้ย ชะลีโตย ชะลีเวาะ มะนาเยาะ จะปะ
ซูล จะเปรว” คาถาบทนี้ยังใช้เสก “ขังย้อล” ซึ่งจะ
กล่าวในเรื่องประเพณีทำศพต่อไป

๕.๓ เวทมนตร์ที่ทำให้คลอดง่าย เมื่อแม่คลอด
ยากหมอผู้ทำคลอดจะเสกคาถาดงบนหน้าท้องของแม่ เชื่อ
ว่าจะคลอดง่ายและไม่เจ็บปวด คาถาว่าดังนี้

“ตุงตุงฮู ลีโตลบีโฮ ตามาชาโกนิฮิฮุต มาตีชิตู”

๕.๔ เวทมนตร์สำหรับเรียกเซม้งัดให้มาสิงอยู่ใน
น้ำมันเสน่ห์

๕.๕ เวทมนต์กันผีหรือสัตว์ร้ายในป่า เมื่อชาว
เงาะจำเป็นต้องออกจากทับไปนอนค้างคืนในป่า เช่น เมื่อ
เวลาติดตามล่าสัตว์ ก่อนนอนเขาจะเสกก่อนหินโยนไป
รอบที่นอนทั้ง ๔ ทิศ เชื่อว่าภูตผีสัตว์ร้ายจะไม่รังควาน

(๖) ความเชื่อในรูปสัญลักษณ์

๖.๑ สัญลักษณ์ที่แสดงความรัก เมื่อหนุ่มเกี้ยว

สาว หนุ่มก็ใช้สัญญาลักษณะต่าง ๆ แสดงให้สาวรู้ ดังเช่น
กลอนบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่าว่า

“เดินกรายร้ายเราะเสาะหา ดอกจำปูนบ้าได้ทั้งคู่
อีกดอกยาปองงามทรู จะฝากไปให้รู้ ว่ารักนาง
แล้วเอาเล็บเสื่อที่ตัดใหม่ เห็นไขว้ในข้อดอกไม้บ้าง
หวังเป็นปริศนาบอกท่าทาง ว่าแม้ใครขัดขวางจะต่อตี
เด็ดใบไก่อ่เดือนนั้นมาห่อ ว่าแม่พ่อไม่ให้จะพาหนี”^๑

พระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชนิพนธ์
ไว้ตรงตามกับความเชื่อในสัญญาลักษณะเช่นนี้ว่า

ดอกจำปูน หมายถึง ผู้ชาย (เงาะผู้ชายชอบดอกไม้
ขาวไม่ชอบสีแดง ดอก
ไม้สีแดงหมายถึงผู้หญิง)

ดอกยาปอง หมายถึง ผู้หญิง (ยาปอง แปลว่า ดอก
ไม้สีแดง)

เล็บเสื่อ หมายถึง ความดูร้าย กล้าหาญ ต่อสู้
ใบไก่อ่เดือน หมายถึง การพาหนีเข้าป่า การพาหนี

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เรื่องเดิม,

ดังนั้น หากจะถอดความกลอนบทละครพระราช
นิพนธ์ตอนนั้นก็จะได้ความว่ามีชายคนหนึ่ง (ชมพลา) มี
ความรักต่อนาง (ลำหับ) อย่างสุดซึ้ง ถ้ามีผู้ใดมาขัดขวาง
ความรักนี้ เขาก็พร้อมที่จะต่อสู้อย่างกล้าหาญ หากว่า
สู้ขอแล้วพ่อแม่ไม่ให้ ก็พร้อมที่จะพาหนี

๖.๒ สัญญลักษณ์ที่แสดงบริเวณหวงห้าม บริเวณ
หวงห้ามของชาวเงาะ คือ บริเวณที่สามี่-ภรรยากำลัง
แสดงบทรัก เสด็จประเวณีกันอยู่ เขาจะทำเครื่องหมาย
“ปักกำ” ไว้ที่ปากทางเข้าบริเวณนั้น เป็นที่หมายรู้กัน
ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ว่า บริเวณเป็นเขตหวงห้าม

(๗) ความเชื่อในเรื่องการรักษาคความบริสุทธิ์ของ
หญิงสาว ในสังคมชาวเงาะมีความเชื่อถือในเรื่องพรหม
จรรย์ของหญิงอย่างเคร่งครัด หญิงสาวจะต้องรักษาคความ
บริสุทธิ์ของตนไว้ให้เพียงชายเดียวเท่านั้น และไม่ล่วง
เกินได้เสียก่อนก่อนแต่งงาน ถ้าหากเพียงแต่ชายหนุ่มได้
ถูกเนอตองตัวสาวเข้า ฝ่ายหญิงจะถือเสมือนว่า ชาย
หนุ่มผู้นั้นคือสามี่ของนางแล้ว

ชาโกล : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรม

๑.๒ ข้อห้ามบางประการ

(๑) ห้ามสามี-ภรรยาเสพประเวณีกันในที่ลับ เชื่อ
ว่ามีเจ้าที่จะลงโทษ

(๒) ข้อห้ามสำหรับลูกสะใภ้กับพ่อสามี

๒.๑ ห้ามลูกสะใภ้หุงข้าว เผามัน ให้พ่อ
สามีกิน แม้แต่จะพยายามเวลาเจ็บไข้
ก็ไม่ได้

๒.๒ ห้ามสนิทสนม ห้ามมองหน้า ห้าม
พูดจากัน

๒.๓ ห้ามนั่งสนทนาร่วมวงเดียวกัน ถ้าจำ
เป็นต้องนั่งวงเดียวกัน จะนั่งติด
กันไม่ได้ จะต้องให้คนอื่นนั่งคั่น
ระหว่างกลาง และลูกสะใภ้จะหัน
หลังให้ตลอดเวลา

๑.๓ ศาสนา ชาวเงาะไม่มีความเชื่อถือในลัทธิ

ศาสนาของศาสดาพระองค์ใด แต่เขาเชื่อถือในระเบียบ
ประเพณีของเขาเอง และเกรงกลัวต่ออำนาจภูตผีปีศาจ
ตั้งกล่าวมาแล้ว

๑๐. ประเพณี

๑๐.๑ ประเพณีการเกิด

(๑) การพยาบาลแม่ กลุ่มชนทุกหมู่เหล่าให้ความสำคัญของแม่ผู้ให้กำเนิดบุตร ชาวเงาะก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อแม่จะคลอดบุตรเขาจึงพยายามหายาสมุนไพรไว้ให้พร้อมสำหรับช่วยชีวิตของผู้เป็นแม่ ได้แก่ยาที่ช่วยให้คลอดง่าย และยาไม่ต้องอยู่ไฟ เมื่อแม่เจ็บท้องใกล้คลอด โต๊ะบีดัน (หมอนทำคลอด หรือบางที่เรียก โต๊ะดัน) จะเอารากยาคลอດง่ายมาผสมกับน้ำมันมะพร้าวมาทาบริเวณหน้าท้องและช่วยนวดท้องของแม่ เพื่อให้คลอดง่าย และถ้าแม่เจ็บปวดมาก คลอดยาก โต๊ะบีดันก็จะใช้เวทมนตร์คาถาเข้าช่วยอีกแรงหนึ่ง โดยเสกคาถาลงไปบริเวณหน้าท้องของผู้เป็นแม่ เขาเชื่อว่าจากอำนาจของยาและเวทมนตร์นี้ จะทำให้ผู้เป็นแม่คลอดง่ายและไม่เจ็บปวดมากนัก

เมื่อผู้เป็นแม่คลอดแล้วก็มีกาอยู่ไฟ และโต๊ะดันจะเอาหินเผาไฟ ห่อด้วยใบไม้ทับหน้าท้องของผู้เป็นแม่ แม่อยู่ไฟประมาณ ๗-๑๐ วันจึงจะหย่าแควไฟได้ ถ้าอยู่

ไฟไม่ได้ก็ให้กินยาสมุนไพรรชนิดที่ไม่ต้องอยู่ไฟ ยาชนิดนี้
จะให้ความร้อนสูง และในระหว่างนี้ไต่ระดับต้นจะเอาหัวไหล
ขนาดปลายก้อยผูกไว้ที่หูของแม่ เชื่อว่าผีจะไม่มารังควาน
และทำให้แม่แข็งแรง

สำหรับเรื่องการค้าเนติบุตรนี้ ชาวเงาะมีความ
เชื่อว่าหญิงทุกคนที่มีสามีจะต้องให้กำเนิดบุตร ถ้าไม่ให้
กำเนิดบุตรจะถือว่าเป็นบาป ดังนั้นถ้าแต่งงานมาเป็น
เวลานานพอสมควร แล้วยังไม่มีอาการปรากฏว่าจะตั้ง
ครรภ์ เขาจะให้หญิงกินยาชนิดหนึ่ง แล้วยะตั้งครรภ์
มีบุตรได้

๒. การพยาบาลทารก เมื่อทารกคลอดออกมา
เรียบร้อยแล้ว ไต่ระดับต้นจะใช้ใยสับปะรดหรือด้ายผูก
สายสะดือให้ยาวเหนือเข้าเดักเล็กน้อยแล้วไขไม้ไผ่บางๆ
คมกริบตัดสายสะดือ ต่อจากนั้นก็เอาทารกอาบน้ำอุ่น
ซึ่งผสมใบเตยเพื่อให้หอม เสร็จแล้วอาบน้ำเย็น จึงยก
ขึ้นห่อผ้าวางบนแคร่

การเลี้ยงดูทารกจะเลี้ยงด้วยนมแม่ พอโตขึ้นหน่อย
แม่จะบดกล้วยเผือกมันให้กิน เมื่อทารกโตพอสมควรแล้ว

แม่จะปล่อยให้วิ่งเล่นเอง และอยู่ในความดูแลของโต๊ะ
บีตัน หรือแม่พาถูกไปขณะทำงานด้วย โดยใช้ผ้า
ขาวมาสะพายถูกไว้ข้างหลัง แม่จะถางป่าหรือป็นชั้นเก็บ
ผลไม้บนต้นไม้สูง ๆ ก็ยังสะพายถูกไว้ ซึ่งเราดูแล้ว
กลัวว่าถูกจะตกลงมาได้รับอันตราย แต่เขาบอกว่าปลอดภัย
กว่าเอาถูกไว้ที่โคนต้นไม้ เพราะถ้าเสียมาก็จะกินถูก
เขาเสีย

๑๐.๒ ประเพณีการแต่งงาน

ชายหญิงชาวเงาะอายุประมาณ ๑๖-๓๗ ปี ก็ถือ
ว่าเป็นหนุ่มเป็นสาวเต็มตัว พร้อมทั้งจะมีคูครองได้แล้ว
ฝ่ายสาวก็แต่งตัว เติตฉาย สวยงามใช้หัวไม้ไผ่ประดับผม
ทัดดอกไม้ใบไม้ ถ้ามีแบ็งก็ทำแบ็งหน้าขาว ถ้ามีสีแดง
ทาปากทาแก้มให้แดง เช่นสีแดงจากดอกไม้ หรือบางคน
ใช้ลิปสติก ฝ่ายชายก็แต่งตัวโก้ ทำงานกระฉับกระเฉง
เข้าป่าล่าสัตว์ซึ่งขัง หมดทะเลแมง ถ้าได้ดอกไม้สีแดง
สวย ๆ ได้สัตว์จำพวกหมูป่าก็ตัดเชี้ยวเอามาฝากสาวคน
ที่ตนรัก ฝ่ายสาวถึงจะรักชายหนุ่มอย่างไร ก็ไม่ยอมให้
เสียความบริสุทธิ์ และไม่ยอมให้ชายถูกเนื้อต้องตัวก่อน

แต่งงาน พวกนี้จะถือเคร่งครัดมาก ในความเป็นสาว
บริสุทธิ์ ถ้าหากฝ่ายชายได้ตองตัวฝ่ายหญิงแล้ว ฝ่าย
หญิงจะถือว่าชายนั้นมกกดเป็นสามีของตนแล้ว และใน
เวลาที่ชอบพอกันอยู่นี้ ถึงว่าฝ่ายสาวและฝ่ายหนุ่มจะ
แต่งตัวให้อวดกันอย่างไรรก็ตาม แต่ทั้งสองฝ่ายก็ไม่ค่อย
อาบนำอยู่เป็นปกตินิสัยนั่นเอง

เมื่อชายหนุ่ม หญิงสาวพอใจรักใคร่และตกลงปลง
ใจจะเป็นคู่สามีภรรยา กัน ฝ่ายชายก็ให้พ่อแม่หรือผู้ใหญ่
ฝ่ายตน ซึ่งอาจจะตั้งทับชายคาชนกันกับฝ่ายหญิงเป็นผู้ไป
สู่ขอ ถ้าผู้ปกครองฝ่ายหญิงตกลงก็จะนัดวันทำพิธีแต่ง-
แต่งงานให้ ไม่มีการเรียกสินสอดทองหมั้นแต่ประการใด
ระยะสิ่งที่ฝ่ายชายต้องเตรียมนั้นคือ

- (๑) สร้างทับไว้เป็นเรือนหอหนึ่งหลัง
- (๒) ต้องแสดงความสามารถ ออกล่าสัตว์มาเป็น
อาหารสำหรับการกินเลี้ยงในพิธีแต่งงานของตน

บางทีการที่ชายหนุ่มจะมีภรรยา นั้น ก็เป็นเรื่องยุ่ง-
ยากไม่น้อย เพราะถ้าผู้หญิงในหมู่บ้านของตนไม่มี ก็

ต้องเดินทางไปหาผู้หญิงจากหมู่บ้านอื่น เช่น หนุ่มจาก
 พัทลุงต้องเดินทางไปหาภรรยาถึงยะลา หนุ่มยะลาต้อง
 เดินทางไปหาภรรยาถึงรัฐเคตเทห์ ในประเทศสหพันธรัฐ
 มาเลเซีย

ในพิธีแต่งงานจะมีญาติมาพร้อมหน้า เจ้าบ่าว
 เจ้าสาวแต่งตัวงามเป็นพิเศษ ใช้ดอกไม้ใบไม้ประดับ
 เต็มไปหมด ผู้ใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่ายก็พาเจ้าบ่าวเจ้าสาวมานั่งคู่
 ในบริเวณที่ทำพิธี ซึ่งอาจจะเป็นลานกว้างในป่า บน
 โขดหินกว้าง ๆ หรือในทับก็ได้ แม่เจ้าบ่าวเจ้าสาวมา
 นั่งพร้อมแล้ว หมอทำพิธีก็จะทำพิธีอัญเชิญเทวดาเจ้าป่า
 เจ้าเขามาเป็นพยาน และให้พรแก่คู่บ่าว พ่อแม่หรือ
 ผู้ปกครองทั้งฝ่ายก็ให้โอวาทประสาทพร ถือว่าเป็นเสร็จ
 พิธี ต่อจากนั้นกมตบุตรชบกล่อมแล้วกินเลี้ยง อาหาร
 ที่ใช้เลี้ยงกันก็ได้แก่เนื้อสัตว์ที่เจ้าบ่าวล่ามาได้ ข้าวหรือ
 เผือกมัน เหล้า พอเมาไตทแลวก็ร้องรำทำเพลง เฮฮา
 กันเป็นที่สนุกสนานครนเครง

เมื่อกินเลี้ยงเสร็จ เจ้าบ่าวก็พาเจ้าสาวไปทับซึ่ง

เป็นเรือนหอใหม่ของตน และถือว่าเป็นการแยกครอบครัวใหม่แล้ว

ฝ่ายพ่อแม่หรือผู้ปกครองนั้น มีข้อห้ามอยู่ประการหนึ่ง พ่อสามีจะสมาคมสนทนา มองหน้า หรือยิ้มกับลูกสะใภ้ไม่ได้ ลูกสะใภ้จะนั่งสนทนาหรือเกี่ยวข้องกับพ่อสามีไม่ได้เด็ดขาดไม่ว่ากรณีใด ๆ แม้แต่จะหุงข้าวเผาเผือกมันให้พ่อสามีกินก็ไม่ได้ ถ้าหากว่าจำเป็นต้องนั่งร่วมวงเดียวกันจะนั่งไกลกันไม่ได้ ต้องให้คนอื่นนั่งคั่นระหว่างกลาง ลูกสะใภ้ต้องนั่งหันข้าง หันหลัง หรือก้มหน้าอยู่ตลอดเวลา จะหันมามองหน้าพ่อสามีไม่ได้จะพูดกันไม่ได้ ถ้าจำเป็นต้องพูดก็ต้องให้คนอื่นพูดแทน ส่วนลูกเขยกับพ่อตาแม่ยายนั้น ไม่มีข้อห้ามใด ๆ ห้ามเฉพาะลูกสะใภ้กับพ่อสามีเท่านั้น

ระบบคู่ครองนั้น สังคมชาวเงาะยึดถือระบบผัวเดียวเมียเดียวอย่างเคร่งครัด ผู้ชายผู้หญิงจะมีสามีภรรยาหลายคนในขณะเดียวกันไม่ได้ จะมีภรรยาหรือสามีใหม่ได้ก็ต่อเมื่อภรรยาสามีคนเดิมตายไปเท่านั้น และถ้า

สามีภรรยาคนใหม่ต่อกันหาใหม่ได้ต่อไปอีก

ในเรื่องระบบคู่ครองสังคมชาวเงาะปฏิบัติกันอยู่ว่า ญาติพี่น้องจะแต่งงานกันเองไม่ได้ ชายหญิงจะแต่งงานกันได้อีกไม่ใช่ญาติพี่น้องกัน ถ้าแต่งงานกันในหมู่บ้าน เครือญาติ เขาถือว่าเป็นการทำผิดแบบแผนประเพณีอัน ตึงามอย่างร้ายแรง

ความสัมพันธ์ของคู่สามีภรรยา ในสังคมชาวเงาะ ให้เกียรติสามีเป็นข้างเท่าหน้า ส่วนภรรยาเป็นข้างเท่าหลัง ทั้งภรรยาและสามีมีความปรองดอง ให้เกียรติ ถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน เวลาจะไปทำงานหรือรับจ้าง ทำสวน สามีจะเป็นฝ่ายนำเรื่องมาปรึกษาภรรยา และ ภรรยามักจะเอ้อออตามเสมอ ในการทำงานมักจะช่วยกัน เช่นสามีทำหน้าที่หาไม้มาสร้างทับ ภรรยาช่วยหาใบ ไม้มามุง สามีออกล่าสัตว์มาเป็นอาหาร ภรรยาออกหาเผือกมันผักหญ้าไถ่ ๆ ทับ ภรรยาทำหน้าที่ในการ ปรุงอาหาร สามีก็ช่วยตักน้ำหาพื้น ส่วนความสัมพันธ์ ทางเพศ นับว่าเป็นลักษณะเด่นที่แปลกของชาวเงาะ คือ

ซาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรร

เขาไปร่วมประเพณีกันในป่า ไม่ร่วมประเพณีกันในทับ
ตั้งกล่าวมาแล้ว และต่างก็ขี้อตรงในสามี-ภรรยาของตน
ไม่คิดออกห่างจากกันหรือมีชู้เลย

จากสภาพที่ทะนุถนอม ห่วงใยให้เกียรติซึ่งกัน
และกันนี้ ทำให้สามีภรรยามีความรักใคร่ปรองดองกัน
ดีมาก ดังนั้นปัญหาขัดแย้งอย่างรุนแรงและการทะเลาะ
วิวาทระหว่างสามีภรรยาจึงไม่ค่อยปรากฏมี จะมีบ้างเมื่อ
สามีเมามายกลับทับก็ได้ยินเสียงภรรยาเอะอะเห่าเหอน
กันแล้วสามีก็ก้มเงิบไม่ได้ยินเสียงโต้ตอบอะไรเลย หรือ
เมื่อสามีชนเสียงเอ็ดตะโรบ้างภรรยาก็เงิบเสีย ไม่ต่อ
ความยาวสาวความยืด เพราะฉะนั้นปัญหาการหย่าร้าง
จึงไม่ปรากฏมีในครอบครัวของชาวเงาะ

๑๐.๓ ประเพณีทำศพ ในสังคมชาวเงาะเมื่อ
คนหนึ่งคนใดตายลง เขาจะมีความรู้สึกเสียอกเสียใจกัน
ทั้งหมู่บ้าน เขาถือว่าเป็นการสูญเสียญาติพี่น้องของเขา
ไปคนหนึ่ง เพราะเขาอยู่ด้วยกันน้อยและใกล้ชิดกันมาก
แต่ความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจจะอยู่ในระยะเวลาสั้น เพียง

ชั่วข้ามวันที่ทำศพเสร็จ เขารู้สึกเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น
ราวกับว่าพวกเขาได้ถึงแห่งวิมุตติทีเดียว

ในการทำศพนี้ ผู้ที่ใกล้ชิดกับศพมากที่สุดถือว่าเป็น
เป็นเจ้าของศพ เช่น ถ้าภรรยาตาย ผู้เป็นสามีก็เป็น
เจ้าของศพ ถ้าลูกตาย พ่อแม่ก็เป็นเจ้าของศพ เจ้าของ
ศพจะรับภาระหน้าที่ทำทุกอย่างจนกว่าจะฝังศพเสร็จ
ลักษณะประเพณีการทำศพของชาวเงาะเขาทำกันดังนี้

(๑) การตั้งศพ

- ๑.๑ ทตั้งศพ เมื่อศพนอนตายบนแคร่นอนแคร่
ใด ก็จะใช้แคร่นอนนั้นเป็นที่ตั้งศพ ไม่
เคลื่อนย้ายศพไปตั้งที่แคร่อื่น เพราะแคร่ที่
ตั้งศพต้องเอาไปฝังพร้อมศพด้วย ถ้ายกศพ
ไปตั้งแคร่อื่นอีกก็ต้องฝังเสียถึงสองแคร่ คือ
แคร่นอนเดิมกับแคร่นอนใหม่ เพราะฉะนั้น
ตายแคร่ไหนก็ตั้งศพบนแคร่นั้น จะได้ฝัง
เพียงแคร่เดียว แคร่นอนของศพเขาไม่ใช้
ต่อไปอีก เพราะกลัวผีของศพจะมานอน

จึงเอาไปฝังเสียด้วยกัน

- ๑.๒ เวลาตั้งศพ พวกมันจะไม่ตั้งศพไว้นานข้ามคืน เขาจะเอาไปฝังในวันที่ตายลงนั่นเอง แต่ถ้าตายในตอนเย็นหรือกลางคืน ก็เอาไปฝังในวันใหม่

(๒) การห่อศพ

การห่อศพของชาวเงาะ จะไม่มีการอาบน้ำให้ศพ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ศพเย็นเมื่อตายลง เขาจะห่อศพทันที ก่อนที่จะห่อศพเจ้าของศพจะจัดให้ศพนอนตะแคงหันศีรษะไปทางทิศที่นอนเดิม แล้วพับศพแค้เข้า ให้สันเท้าอยู่ที่ตะโพก ศพจึงไม่ได้นอนยืดตลอดลำตัว

เมื่อพับศพเรียบร้อยแล้ว ก็ใช้เสื่อผ้าของผู้ตายทั้งหมดห่อศพอย่างมิดชิด จะห่อมากหรือน้อยชั้นไม่จำกัด แล้วแต่เสื่อผ้าที่มี

(๓) อุปกรรมที่ไชเฉพาะศพ

เมื่อห่อศพเสร็จแล้ว เจ้าของศพจะต้องจัดทำสิ่ง

ต่อไปนี้ คือ

๓.๑ รวบรวมสมบัติของผู้ตายทั้งหมด เช่น หมก
ใส่ยาสูบ เข็มขัด มาตั้งไว้หน้าศพ เพื่อ
จะได้เก็บไปฝังพร้อมกับศพ เชื่อว่าศพจะ
ได้เอาไปใช้ต่อไปอีก

๓.๒ จุดตะเกียง คบ หรือโตไว้ที่ศีรษะของศพ
เชื่อว่าแสงสว่างนี้ จะช่วยให้ศพเดินไม่หลง
ทาง และคลาดแคล้วอันตราย

๓.๓ จัดเครื่องเช่นศพ ได้แก่อาหารจำพวกข้าว
แกง เผือก มัน เอามาใส่กระป๋อง หรือ
กะลาตั้งไว้หน้าศพ เชื่อว่าศพได้กิน จะได้
ไม่หิว

๓.๔ หาไม้ไผ่จากที่ไหนก็ได้ เอามาให้หมอมือทำ
“ขังยอล” เชื่อว่าขังยอลจะเป็นเครื่อง
นำทางให้ผีไปสู่ที่สุขสบาย

การทำขังยอล คือการเสกคาถาขังทางให้ผี หมอมือ
เป็นคนทำ โดยเอาไม้ไผ่ที่เจ้าของศพหามาให้ เอามา

ตัด ยาวประมาณ ๙ นิ้ว ๒ อัน เหลาให้ปลายข้างหนึ่ง
มีลักษณะโค้งแหลมเหมือนเขี้ยวหมู เสกหมากพ่นลงบน
ไม้ไผ่ทั้งสองอัน แล้วใช้ถ่านไฟขีดทางขวางอันละ ๔ ขีด
เสร็จแล้วจึงนำไปวางบนศีรษะของศพตามแนวลำตัว โดย
ให้ด้านปลายแหลมชิดกันอยู่บนหน้าผากของศพพอดี ไม้
ไผ่ ๒ อันนี้เรียกว่า “ยะฮู” วิธีการทำเช่นนี้เรียกว่า
“ขังยอดล”

คาถาที่เสกหมากพ่นในการทำขังยอดลว่าดังนี้

“ตกตกโล้ย ทะลีโตย ฮะลีเวาะ มะนาเยาะ

อะปะชุลละเปรวช”

๓.๕ ทำแคว่หามศพ เจ้าของศพกับหมอดีจะช่วย
กันทำ โดยใช้ไม้ง่ามรูปตัววี ๒ อันมาคว่ำ
ลง เอาไม้มาผูกที่ปลายง่ามตัววีให้เป็นรูป
ตัวเอ แล้วเรียบพันด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ

๓ ศอก ใช้ไม้ไผ่สอดเข้าในมุมแหลมของ
ตัวเอเป็นคานหามแคว่ศพนี้เรียกว่า “ขัง-

(๔) การยกศพ

ก่อนยกศพ เจ้าของศพจะเคียวหัวไหล่พ่นลงบน
 ศพ ๓ ครั้ง คือพ่นที่เท้า ที่ท้อง และที่หน้าอก
 แห่งละครั้ง เสร็จแล้วจึงยกศพขึ้นวางบนแคร่หาม
 การยกศพขึ้นแคร่หาม หมอผีเจ้าของศพจะช่วยกัน
 แต่มิชอบปฏิบัติอยู่ว่าเจ้าของศพจะต้องยกทางปลาย-
 เเท้าศพเสมอ จะยกทางศีรษะไม่ได้

(๕) การหามศพ

การหามศพไปป่าช้าหรือบริเวณที่จะฝังศพนั้น จะ
 ต้องหามให้ศีรษะไปก่อน ผู้หามจะเป็นใครก็ได้
 ช่วยกันหามผลัดละ ๒ คน จะกี่คนก็ผลัดกันได้จน-
 กว่าจะถึงป่าช้า แต่มิชอบปฏิบัติอยู่ว่าเจ้าของศพจะ
 ต้องหามหรือเดินทางปลายเท้าของศพ จะหาม
 หรือเดินทางศีรษะศพไม่ได้

(๖) ที่ตั้งของป่าช้า

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของป่าช้าที่ใช้เป็นบริเวณฝัง

ศพ จะต้องเป็นที่เนิน ห่างจากที่ปักไม้ไผ่กลนั้ก
แต่ก่อนจะฝังที่เนินตรงไหนก็ได้ แต่ในปัจจุบันนี้
เขากำหนดขึ้นเองว่า จะต้องเอาศพไปฝังที่หมู่บ้าน
ชาโกลเท่านั้น จะฝังเพ่นพ่านอย่างแต่ก่อนไม่ได้
เพราะเจ้าของที่ดินไม่ยอมให้ทำเช่นนั้น

(๗) ลักษณะของหลุมฝังศพ

หลุมจะวางในลักษณะตามดวงตะวัน หลุมลึก
ประมาณ ๓ ศอก กว้าง ๒ ศอก ยาว ๓ ศอก
ที่ก้นหลุมขุดเป็นหลืบลึกเข้าไปจากแนวของหลุม
ประมาณ ๑ ศอก เมื่อขุดเรียบร้อยแล้วจะใช้ไม้ไผ่
รองพื้นข้างล่าง ๒ ชั้น เมื่อรองพื้นเสร็จ หมอผีจะ
เอาหัวไพลขนาดเท่าปลายนิ้วก้อยมาปลุกเสก แล้ว
ส่งให้เจ้าของศพเคี้ยวจนละเอียดแล้วพ่นลงในหลุม
เชื่อว่าผีคนตายจะไม่ขึ้นมาหลอกหลอน

(๘) การยกศพลงหลุม

เมื่อพ่นหัวไพลเสร็จแล้ว เจ้าของศพและญาติช่วย
กันยกศพลงหลุม แต่เจ้าของศพจะต้องยกทาง

ปลายเท้าอีก วางศพให้หันศีรษะไปทางทิศตะวันออก
ตกหันหน้าไปทางทิศใต้ และยัดศพเข้าไปไว้ใน
หลุม เอาสมบัติทั้งหมดของศพใส่ลงไปในหลุม
ด้วย

(๙) การปิดหลุม

เมื่อวางศพเสร็จแล้วก็เอาไม้ไผ่มาปิดศพชั้นหนึ่ง
แล้วเอาแคว่นอนปิดทับลงไป ต่อจากนั้นเจ้าของ
ศพและญาติ ๆ จะช่วยกันเอาดินกลบและย่ำบน
ปากหลุมให้ดินแน่น

(๑๐) การฝังศพ

เมื่อฝังศพเสร็จ หมอผีจะนำวิญญาณของคนตาย
ไปฝากไว้ให้อยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ ถือว่าต้นไม้ใหญ่จะ
เป็นที่อยู่อาศัยที่ถาวรต่อไป ดังนั้นพวกเขาจึง
กลัวต้นไม้ใหญ่ เพราะเชื่อว่ามีผีอยู่ ความเชื่อ
อันนี้เหมือนกับคนไทยพุทธและไทยมุสลิมโดย
ทั่วไป

(๑๑) การให้ความอบอุ่นแก่ศพ

เมื่อฝังศพเสร็จ เขาจะสร้างทับเป็นเพิงหมาแหงน

ซาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรร

ไวกบนหลุมฝังศพ เป็นสัญญาสัญญาลักษณ์ว่าได้สร้าง
บ้านใหม่ให้ผิอยู่ชั่วคราวแล้ว พอตกลงกลางคืนเจ้า
ของศพต้องไปก่อไฟไวกบนหลุมฝังศพ เชื่อว่าเป็น
การให้ความอบอุ่นแก่ศพเหมือนเมื่อครั้งมีชีวิต รุง
เขาชนิดองเอาอาหารใส่กะลาไปคว่ำไว้ปากหลุม
เชื่อว่าศพได้กิน จะได้ไม่อดอยากหิวโหย

(๑๒) พิธีสวดศพ

หลังจากกลบหลุม สร้างทับให้ศพเรียบร้อยแล้ว
ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงกลับบ้าน ตกตอนเย็นจะทำพิธี
สวดที่บ้านผู้ตาย ผู้ที่ทำการสวดก็คือ หมอผี
เครื่องใช้สวดศพก็มี เหล้า ฐูป เทียน ข้าว
เจ้า ข้าวเหนียว เมื่อสวดศพเสร็จ ก็ใช้ข้าวเจ้า
ข้าวเหนียวและเหล้าที่สวดศพนั้นหุงกินเลี้ยงดู
กัน

เสร็จกระบวนการตามนี้ ถือว่าเป็นการทำพิธี
เสร็จสิ้นสมบูรณ์

๑๑. อาชีพ

ชาวเงาะไม่มีอาชีพอะไรที่แน่นอน เพราะอุปนิสัย

ที่อพยพโยกย้ายและความเกียจคร้านเป็น อุปสรรค สำคัญ
เมื่อได้รับแจกของก็จะไม่ทำอะไร เมื่อไม่มีกินและฝนไม่
ตกมักจะทำสิ่งต่อไปนี้เป็นอาชีพ

(๑) รับจ้าง ได้แก่รับจ้างถางป่า ทำสวน ทำ
ไม้ แต่จะทำเพียงเพื่อให้ได้รับประทานอาหารสักมื้อเท่า
นั้น ไม่ได้ทำรับจ้างให้เป็นอาชีพสำคัญ เมื่อได้รับ
ประทานอาหารแล้วก็เลิกทำกัน ดังนั้นเจ้าของสวนที่
ฉลาดจึงใช้วิธีเอาท่อข้าวไปตั้งไว้ในป่า ให้ชาวเงาะถาง
ป่าไปจนถึงที่วางท่อข้าวไว้ก็ให้รับประทาน เมื่อรับ
ประทานข้าวเสร็จเขาก็กลับไปทับ ไม่ทำอีกต่อไป

๒) ขายยาสมุนไพร สมุนไพรของชาวเงาะมี
หลายชนิดและล้วนแต่มีคุณภาพดี ดังกล่าวไว้ในหัวข้อ
การอนามัย เมื่อก่อนชาวเงาะไม่รู้จักเก็บหาเครื่องยามา
ขาย ต่อเมื่อมีคนไปขอซื้อถึงจะหามาขายให้ แต่ใน
ปัจจุบัน หลังจากที่มีสมุนไพรของชาวเงาะเป็นที่รู้จักแพร่

หลาย ชาวเงาะจึงยึดเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำ
 รายได้ดีพอสมควร พวกผู้ชายจะออกไปหาตามป่าเขา
 แล้วเอามาขายในเมือง แต่มักจะมีอุปสรรคเรื่องภาษา
 เป็นปัญหาในการซื้อขาย เช่น เวลาชาวบ้านที่มีลูกหลาย
 คนแล้วอยากจะทำหมันโดยจะรับประทานยาของชาวเงาะ
 ซึ่งไม่ต้องรับการผ่าตัดจากโรงพยาบาลเลยก็จะเป็นหมัน
 ได้ตามความประสงค์ เมื่อชื่อยาก็บอกชาวเงาะเอายาไม่
 มีลูก ชาวเงาะเข้าใจว่า คนนี้ไม่มีลูกอยากจะมีลูก จึง
 ขายยาที่คนไม่มีลูกรับประทานแล้วจะมีลูกให้ไป ผลจึง
 ออกมาว่า เมื่อรับประทานไปแล้วลูกยิ่งถึช่นอก

อาชีพขายยาสมุนไพรมหา ทำรายได้ให้เขาไม่น้อย
 ที่เดียว บางวันขายได้ถึง ๔๐๐-๕๐๐ บาท แต่ชาวเงาะ
 ใช้เงินไม่เป็น เมื่อได้เงินมากซื้อสุราดื่มกันจนเมามา
 จนเงินที่ได้มาหมด จึงจะเข้าป่าหาสมุนไพรมหาออกมาขาย
 ในตลาดอีกครั้ง

(๓) ชายของป่า ของป่าที่หามาขายก็มีหลาย

เป็นสิ่งสำคัญ แต่จะเข้าไปหากเมื่ออดหนัก ๆ เมื่อหาเผือก
มัน หรือลำสัตว์ไม่ได้ก็จะเข้าไปหาหาควายมาขาย หรือ
หามาแลกกับข้าว ปลาเค็ม เกล็ด ตามแต่จะแลก
ได้

จากสภาพอาชีพดังกล่าวมา การดำเนินชีวิตของ
เขาจึงไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่อย่างใด เพราะเขาใช้ชีวิตไป
วันหนึ่ง ๆ แต่ละวันก็ออกหาเผือกหามัน ลำสัตว์มาเป็น
อาหาร ถ้าวันนั้นหาได้มากวันต่อไปก็ไม่ต้องไปหาจนอยู่
ที่ทับกินของที่หามาได้เมื่อวานนี้ให้หมดเสียก่อน จึง
จะหาใหม่ หรือถ้าไม่ไปหาเผือกหามันก็ไปรับจ้างถางป่า
หรือหาของป่ามาแลก ก็จะได้อาหารกินเช่นเดียวกัน
ชีวิตของเขาเป็นเช่นนี้อยู่เรื่อย ๆ จึงเป็นชีวิตที่เรียบง่าย
ไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่อย่างใด

๑๒. การศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะ
การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์มีความรู้ ความ
คิด ความเข้าใจในการใช้ชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่าง
เป็นสุข

การศึกษาที่มีความหมายลึกกว่าและกว้างไกลกว่า
 การเรียนหนังสือหรือการไปโรงเรียนเพื่อหาวิชาความรู้
 การศึกษาจึงเป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ซึ่งเกิดขึ้นได้ทุกหนทุก
 แห่ง อาจจะเป็นหรือนอกสถานศึกษาก็ได้ ดังนั้น
 ส่วนประกอบที่สำคัญของการศึกษาไม่ใช่อยู่ที่สถานศึกษา

หากแต่อยู่ที่ผู้สอนผู้เรียน และเนื้อหาวิชา

การศึกษาของชาวเงาะโดยทั่วไปเป็นการศึกษาที่ไม่
 มีสถานศึกษา มีแต่ผู้สอน ผู้เรียนและเนื้อหาวิชาที่ผู้สอน
 จะถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน

ผู้สอน ได้แก่ พ่อแม่ หรือผู้ที่มีวิชาความรู้ใน
 ทางเวทมนตร์คาถา ผู้มีความชำนาญในการทำอาวุธ ผู้
 ที่มีความสามารถในการล่าสัตว์ เพราะฉะนั้นจึงมีผู้สอน
 ไม่นั่นอน

ผู้เรียน ได้แก่ เด็ก ๆ และสมาชิกทั่วไปในกลุ่ม
 ที่ยังไม่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

เนื้อหาวิชา ไม่มีการกำหนดหลักสูตรที่แน่นอน
 เนื้อหาที่เรียนจะเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน

ชีวิตประจำวันตามโอกาสจำเป็น และใช้วิธีสอนแบบปากต่อปาก หรือโดยการปฏิบัติจริง เช่น เมื่อเข้าป่าล่าสัตว์ เด็ก ๆ ก็ได้เรียนวิชาการล่าสัตว์ไปด้วย ผู้ใหญ่จะสอนตั้งแต่การเดินป่า สะกดรอยเท้าสัตว์ วิธีใช้อาวุธ หรือถ้าประสบอันตรายก็ได้เรียนรู้วิธีการใช้ยาสมุนไพรด้วยเลย

ชาวเงาะคนหนึ่งกว่าจะมีความรอบรู้ มีความชำนาญ สามารถเดินป่าได้อย่างปลอดภัย ก็ต้องใช้เวลาในการติดตามเงาะผู้ใหญ่เพื่อศึกษาอะไร ๆ อยู่นานพอสมควรเหมือนกัน เพราะความรู้ที่ได้มานั้นเป็นความรู้ที่เกิดจากการสะสมเอาจากประสบการณ์โดยตรงที่สนิท ๆ ตามโอกาส ซึ่งวิชาที่ชาวเงาะทุกคนต้องรู้อาจจะเดินป่าได้นั้น มีดังนี้

(๑) การดูทิศทาง การสังเกตความผิดปกติของป่าว่าจะมีอันตรายหรือไม่ ลักษณะป่าอย่างนั้นจะมีสัตว์ชนิดใดชอบอาศัยอยู่

(๒) วัชรรวมชาติของสัตว์ เช่นต้องรู้ว่าสัตว์ชนิด

ไทม์มีเสียงร้องอย่างไร มีรอยเท้าลักษณะใด เวลาที่
ออกหากิน บริเวณที่จะออกหากิน สัญชาตญาณในการ
ต่อสู้ จะสามารถหลบหลีกหรือจะต่อสู้กับสัตว์นั้นๆ ได้
อย่างไร

(๓) วิถีหาอาหารและเครื่องยาจากป่า ต้องรู้ว่า
พืชผลไม้ชนิดใดเป็นอันตรายหรือไม่ ยาสมุนไพรมชนิด
นั้นๆ มีลักษณะอย่างไรและชอบขึ้นในภูมิประเทศแบบใด

(๔) เวทมนตร์คาถาที่จำเป็น เช่น คาถากันผี
คาถาสะกดป่า คาถาถอนรังควาน

(๕) การทำและการใช้อาวุธ ได้แก่การทำและ
การใช้กระบองไม้ซาง ซึ่งเป็นอาวุธสำคัญสำหรับชาว
เงาะชายทุกคน

สำหรับเด็กเล็ก ๆ ชาวเงาะในจังหวัดยะลาใน
ปัจจุบัน นอกจากเขาจะได้เรียนวิชาดังกล่าว เขายังได้
เรียนหนังสือจากโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งทางราชการโดย
กองบัญชาการตำรวจชายแดนเขต ๘ ได้สร้างโรงเรียน
ชั้นในหมู่บ้านชาโก แล้วส่งครูตำรวจชายแดนไปทำการ

ตอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ เด็ก ๆ ชาวเงาะจึงได้เรียน
หนังสือกัน เด็กชาวเงาะที่ได้เข้าเรียนรุ่นแรก เข้าเรียน
จบชั้นประถมปีที่ ๕ แล้ว แต่เสียดายที่ไม่ได้เรียนต่อใน
ระดับสูงต่อไป

๑๓. การอนามัย

ชาวเงาะไม่ค่อยจะสนใจกับการรักษาและ ส่งเสริม
อนามัยของตนเองเลย มักจะปล่อยปละละเลยไปตาม
ยถากรรม แต่โดยทั่วไปเขาก็ยังแข็งแรงไม่ค่อยจะเป็น
โรคมามาก โรคที่เขา มักเป็นอยู่ได้แก่โรคที่เกี่ยวกับทาง
เดินหายใจ และทางเดินอาหาร เช่น โรคหวัด ปอดบวม
วัณโรค ลำไส้ และกระเพาะอาหารอักเสบ ส่วนโรค
ผิวหนังเมื่อสมัยที่ยัง อพยพเร่ร่อนอยู่นั้นไม่ค่อยจะเป็น
กัน อาจจะเป็นเพราะก่อนอพยพทุกครั้งเขาใช้ขี้เถ้าทา
ตัว ทำให้ไม่เป็นโรคผิวหนัง แต่พอถูกกำหนดให้อยู่
เป็นหลักแหล่งอพยพเร่ร่อนไม่ได้อีกแล้ว พวกเขาจึง
เป็นโรคผิวหนังกันเกือบทุกคน เช่น หิด กษาก เกสอน
 เป็นต้น แต่โรคเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งธรรมดาสำหรับเขา

ชาวเงาะไม่ค่อยนิยมใช้ยาแผนใหม่ และเมื่อเจ็บป่วย
 ลงก็ไม่นิยมเข้ารักษาในโรงพยาบาล ถึงแม้จะมีคนพา
 เข้ารักษาก็ตาม เขาบอกว่าไม่เชื่อว่าจะได้ผล และบางคน
 พอเข้ารักษาในโรงพยาบาลก็ตายเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมา
 จากว่า เขายังนิยมรักษาตามแบบของเขาอยู่ เมื่อไม่
 หายก็ว่าจะตัดสินใจไปโรงพยาบาลอาการก็เพียบหนักเกิน
 ที่แพทย์จะช่วยเหลือได้แล้ว เมื่อตายลงเขาก็โทษกันว่า
 เพราะหมอไม่ชอบพวกเขา จึงรักษาให้ไม่ดีบ้าง หมอ
 แกล้งคิดยาให้พวกเขาตายเสียบ้าง ซึ่งทำให้คนอื่น ๆ
 พลดอยกลัวโรงพยาบาลไปด้วย จึงไม่นิยมเข้ารักษาใน
 โรงพยาบาล บางคนรักษาอาการพอทุเลาก็หนีออกจาก
 โรงพยาบาลไป ทั้ง ๆ ที่ทั้งแพทย์และพยาบาลก็ให้ความ
 เมตตาให้ความสนใจต่อพวกเขาเป็นพิเศษทีเดียว

การรักษาพยาบาลคนป่วยที่เขาทำกันอยู่นั้น จะมี
 หมอประจำเผ่าอยู่ ๒ คน ซึ่งนับถือกันว่าผู้ที่มีความสำคัญ
 รวดลงมาจากหัวหน้าเผ่า หมอคนหนึ่งเป็นผู้หญิง เรียกว่า
 โต๊ะตัน หรือโต๊ะบัตัน หมอคนนั้นถือกันว่าจะต้องเป็นโสด

ไม่มีลูก ไม่มีสามี ทำหน้าที่เป็นผดุงครรภ์ทำคลอด และ
 เลี้ยงดูเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน ไม่ต้องออกไปหาอาหาร คน
 อื่น ๆ เมื่อหาอาหารมาได้ก็จะเอามาแบ่งให้ หมออีกคน
 หนึ่งเป็นผู้ชาย รับหน้าที่เป็นแพทย์ทั่วไป ใครเจ็บไข้
 ไม่สบาย หมอก็มีสมุนไพรมารักษาและทำ "ชาโฮช" ^{๒๖}
 ให้ออกด้วย การทำชาโฮชก็คือการพ่นหมากพูนั่นเอง
 ซึ่งทำได้ทุกกรณีเมื่อเจ็บป่วยลง เพราะฉะนั้นคนป่วยจะ
 ได้รับประทานยาสมุนไพรและได้รับการทำชาโฮชจากหมอ
 คนนี้ด้วย จะเจ็บป่วยเป็นอะไรก็ชาโฮชกันทั้งนั้น เช่น
 ปวดศีรษะก็ชาโฮชที่ศีรษะ เป็นหวัดเจ็บคอก็ชาโฮชที่คอ
 ปวดท้อง ท้องร่วงก็ชาโฮชที่ท้อง เท้าบวมอักเสบเพราะ
 สะดุดก้อนหินก็ชาโฮช ดังนั้นเมื่อใครเจ็บป่วยลงก็จะ
 ชาโฮชแดงไปทั้งตัว มีอยู่คราวหนึ่ง หมอเองเกิดไม่สบาย
 เป็นไข้หวัด มีอาการปวดศีรษะและเจ็บคอขึ้นมา หมอ
 เลยต้องนอนชม เพราะชาโฮชที่ศีรษะตัวเองไม่ได้

สำหรับยาสมุนไพรของชาวเงาะนั้น เหมือนจะนับ
 ได้ว่าเขาเป็นเจ้าของแห่งสมุนไพรนานาชนิดทีเดียว เพราะเขา

มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษในเรื่องยาสมุนไพรมะ และ
ล้วนแต่เป็นสมุนไพรมะที่มีคุณภาพดีทั้งสิ้น เช่น

ยาคุมกำเนิด ภาษาเงาะเรียกว่า “อัมม” เป็นราก
ไม้แข็ง ๆ ให้ผู้หญิงรับประทานกับ
หมากหรือแทะรับประทานเฉยๆก็ได้
มีสรรพคุณในทางคุมกำเนิด ถ้าต้อง
การมีลูกเมื่อใดก็หยุดรับประทานเมื่อ
นั้น ถ้ารับประทานเป็นประจำติดต่อกัน
กันนาน ๆ จะทำให้เป็นหมัน ไม่มี
โอกาสมีลูกได้อีก ส่วนจะรับประทาน
ติดต่อกันในเวลานานเท่าใดจึงจะเป็น
หมันนั้นเรื่องนี้หาแน่นอนไม่ บาง
รายรับประทานติดต่อกันเป็นปี บาง
ราย ๕-๖ เดือน บางรายรับประทาน
ติดต่อกันเพียงเดือนเดียวก็ไม่เห็นมี
ลูกอีกเลย จากที่เขารู้จักคุมกำเนิด
จึงทำให้เขามีลูกน้อย ครอบครัวยุ

หนึ่ง ๆ มีลูกเพียง ๒-๓ คน เท่านั้น
เขาให้เหตุผลที่ต้องคุมกำเนิดว่า ถ้า
มีลูกมากเกินไป ให้อาหารหายาก
เต็มที่

ยาให้มียูก
ชาวเงาะถกกันอย่างหนึ่งว่า ผู้ใดไม่
มีลูกผู้หนึ่งคือผู้มีบาป (ยกเว้นให้
โตะตันคนเดียวถึงไม่มีลูกก็ไม่ถือว่า
มีบาป เพราะได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก ๆ
ซึ่งเหมือนกับมีลูกอยู่แล้ว) ดังนั้น
พวกเขาจะต้องมีลูกกันทุกคน จึงเมื่อ
สามี - ภรรยาคู่ใดอยู่กินกันมาเวลา
นานพอสมควรแล้ว แต่ยังไม่มีการ
ต่อให้เห็นว่าจะมีลูก เขาก็จะไปขอ
ยาจากหมอ หมอก็จัดยาสมุนไพร
ให้รับประทาน ยาที่ใหม่ลูกนม ๒
ขนานใช้รับประทานควบคู่กัน คือ

ขนานที่ ๑ ยา “มัทม็อก” เป็นรากไม้แข็งๆ รอย
ตัดมีเส้นคล้ายหัวผักกาดขาว ให้ภรรยารับประทานเมื่อมี
ประจำเดือน โดยต้มเอาน้ำรับประทาน หรือแทะรับประทาน
ทานก็ได้ ยานี้มีสรรพคุณคล้ายยาบำรุงโลหิต เมื่อประจำ
เดือนหมดจึงรับประทานยาขนานที่ ๒

ขนานที่ ๒ “ยงอ่อน” เป็นรากไม้แข็งๆ เนื้อสีขาว
เปลือกดำให้ภรรยารับประทานเมื่อประจำเดือนหมด และ
ให้สามีรับประทานด้วย วิธีรับประทานก็เช่นเดียวกับ
ยากับยามัทม็อก เมื่อสามี - ภรรยาได้สมสู่กันในรอบ
เดือนนี้ ภรรยาจะตั้งครรภ์มีลูกสมปรารถนา

ยาเสริมพลังเพศ ชื่อภาษาเงาะว่า “ตาง้อต” มี
ลักษณะเป็นหัวคล้ายหัวเผือก
ขนาดโตไม่เกินกำปั้นเด็ก เปลือก
สีขาว เนื้อสีขาว มีรสมัน
อร่อย นำรับประทาน เมื่อยัง
สดจะกรอบแห้งแล้วจะแข็ง จะ
สดหรือแห้งก็มีสรรพคุณเหมือน

กัน ใช้แทะรับประทานไปเรื่อยๆ
ถ้าให้ติดตอของสุรา จะทำให้
พลังเพศแข็งแกร่ง กระชุ่มกระ
ชวยดีนัก

ยาแก้เมื่อย

ภาษาของชาวเงาะเรียกว่า
“เดอะเคอะ” มีลักษณะคล้าย
ต้นฝรั่ง ใช้ต้มเอาน้ำนวดบริเวณ
ที่ปวดเมื่อย ยานเชื่อว่าคนที่
เป็นอัมพาตก็จะหาย

ยาแก้เจ็บเส้น

“ลิว” ตามภาษาของเขา เป็น
รากไม้คล้ายกระชาย ใช้ต้มเอา
น้ำดื่มหลังอาหาร

ยาสมุนไพรของชาวเงาะมีมากมายหลายขนาน ที่
ยกมานี้พอเป็นตัวอย่างเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้ผู้ที่สนใจศึกษา
ยาสมุนไพรน่าจะลองสำรวจศึกษาดู

แต่ถึงแม้ว่ายาสมุนไพรของเงาะจะมีคุณภาพดีอย่างไรก็ตาม เขาก็กู้ทันทานโรคภัยไข้เจ็บที่เบียดเบียนเขาไม่

ค้อยได้ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทาง
สิ่งแวดล้อมจึงทำให้ภูมิต้านทานโรคน้อยลง โรคบาง
อย่างเขาไม่มียารักษา เช่น วัณโรค ปอดบวม เป็นต้น

๑๔. การพักผ่อนอารมณ์

การพักผ่อนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกชาติทุก
ภาษา และคงจะมีมนุษย์ไม่กี่เผ่าที่มีการพักผ่อนในยาม
ว่างก็คือบริเวณใกล้ทับที่อาศัย พวกผู้ชายก็ออกล่าสัตว์
เมื่อกีฬาหรือหาไม้ไผ่มาทำเครื่องดนตรี พวกผู้หญิงก็หา
ใบไม้ ดอกไม้ใกล้ ๆ มาทำตุ๊กตาสวยงาม

ปกติชาวเงาะจะมีเวลาพักผ่อนมาก เพราะอุปนิสัย
ที่ไม่ค่อยขยันทำงานและชอบเสียงเพลงเสียงดนตรีนั่นเอง
จึงถ้ามีอาหารอยู่เขาก็จะนั่งจับกลุ่มคุยกัน หรือไม่ก็ไปหา
ไม้ไผ่ลำใหญ่ ๆ และกะลา มาทำเครื่องดนตรีไว้เล่นกัน
ในยามแดดร้อนลมตกรหรือเวลาที่ล่าสัตว์ใหญ่ ๆ มาได้ เช่น
แกง หมูป่า เป็นต้น

เครื่องดนตรีที่ทำเล่นกันมีอยู่ไม่กี่ชนิด และล้วน
แต่เป็นประเภทให้จังหวะโดยการเคาะตี หรือตบหงสน

เครื่องดนตรีประเภทให้ท่านองนั้นไม่มี

เวลาที่เขาเล่นดนตรี ร้องว่าทำเพลง สนุกสนาน
 กันนั้นมักจะเป็นเวลาตอนเย็น เขาจะก่อไฟไว้กองหนึ่ง
 ในบริเวณลานกลางทับ แล้วสร้างกระโจมใบไม้ขึ้นกระ
 โโจมหนึ่ง ทุกคนก็จะมานั่งล้อมกองไฟ นักดนตรีก็นั่ง
 อยู่หมู่หนึ่งในบริเวณรอบกองไฟนั้น พอดนตรีเริ่มเคาะ
 เริ่มตี คนอื่นๆ ก็ปรบมือ โยกตัว หรือลุกขึ้นเต้นตาม
 จังหวะ เพลงโตมีการร้อง นักร้องก็จะออกจากวงเข้าไป
 ไปอยู่ในกระโจม แล้วโผล่หน้าออกมาร้องเพลง เพลง
 ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลไปจากมาเลเซียหรือลิกะฮูลูของ
 ชาวไทยมุสลิม แต่บางคนก็สามารถร้องเพลงลูกทุ่งไทย
 ได้เพราะที่เดียว พอร้องเพลงจบลงนักร้องที่เข้าไปอยู่ใน
 กระโจมก็ออกมา นั่งร่วมวงกับคนอื่นๆ ต่อไป ถ้าใครจะ
 ร้องอีก ก็ต้องเข้าไปร้องในกระโจมนั้น เขาจะร้องว่า
 ทำเพลงกันอย่างสนุกสนานจนตึก ถ้ามีสุราดวงก็จะมี
 ครึกครื้นและอยู่ตึกยิ่งชุนอีก กว่าที่จะแยกย้ายกันไปนอนก็
 ใ้เก๋มากกระชนชนทีเดียว

๑๕. ชาวเงาะกับสังคมไทย

ชาวเงาะในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ ๒๐๐ คน กระสานฐานเข็นอยู่ตามป่าเขาในจังหวัดสตูล ยะลา และ นราธิวาส มีชาวเงาะที่จังหวัดยะลาแห่งเดียวที่ทางราชการกำหนดที่อยู่ให้แน่นอนในเขตพื้นที่ของนิคมสร้างตนเองธารโต กิ่งอำเภอธารโต ชาวเงาะกลุ่มนี้จึงมีลักษณะทันสมัยกว่ากลุ่มอื่นๆ เพราะได้สัมพันธไมตรีใกล้ชิดกับสังคมเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น แต่เขายังมีสิ่งอื่นๆ ที่เหมือนกับชาวเงาะทั่วไป คือ ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากทางราชการเท่าที่ควร ส่วนมากจะมองชาวเงาะว่าเป็นเรื่องตลกขบขันเหมือนเครื่องเล่นที่ไร้เลือดเนื้อไร้วิญญาณ ไม่มีความรู้สึกอ่อนหวานอย่างมนุษย์ทั่วไป และไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เขา ว่าเขาก็เป็นราษฎรไทยที่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินได้ร่วมองไทรร่มศีลผืนเดียวกันที่ควรแก่การช่วยเหลือ และที่ร้ายไปกว่าอีกก็คือ ยังเอาวัดเอาเปรียบเบียดบังผลประโยชน์จากพวกเขาอีก ชาวเงาะในประเทศไทยจึงยังเป็นราษฎรนอกบัญญัติของไทยอยู่จนทุกวันนี้ เขายังไม่มีทะเบียนสำมะโนครัว ยังไม่มีบัตรประจำ

ตัวประชาชนอยู่จนทุกวันนี้ (พ.ศ. ๒๕๒๒)

จากที่พวกเขาอยู่อย่างสงบเงียบ บักหลักชื่นชม
แต่ธรรมชาติ ไม่มีพิษมีภัยใดๆ และเขาอยู่อย่างไม่
ค่อยจะมีผลได้ในทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศชาติ อาจจะ
เนื่องจากเหตุนี้กระมังจึงทำให้เขาได้รับการเอาใจใส่จาก
ทางราชการน้อย ซึ่งเรื่องนี้ทางราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ควรแก่การใคร่ครวญถึงผลได้ผลเสียต่อประเทศชาติอัน
เนื่องมาจากชาวเงาะในประเทศไทยให้รอบคอบ ไม่ใช่
ต้องการเพียงตัวเลขเพื่อให้คำตอบแก่คำถามที่ว่า พวกนี้
หารายได้ให้ประเทศปีละเท่าใด เสียภาษีให้รัฐปีละเท่าใด
ซึ่งการคิดถึงเรื่องนี้นั้น ใว้ให้เป็นภาระของอนุชนรุ่นหลัง
ต่อไปจะดีกว่า เพราะเขาจะคิดได้โดยไม่เสียเวลาเปล่า
แต่สำหรับในปัจจุบันนี้ น่าจะคิดถึงว่า

- (๑) การอนุรักษ์มนุษย์เก่าแก่เผ่าหนึ่งให้มีไว้ใน
ประเทศน่าจะมีผลดีมากกว่าผลเสีย
- (๒) การที่มีพวกเขาอยู่ในประเทศ น่าจะมีประ-
โยชน์ต่อการศึกษามากกว่าที่พวกเขาสูญ-
หายไป

- (๓) ต่อกไปถ้าจะจัดพัฒนาพวกเขาให้ไปในทิศทาง
ที่ถูกต้อง น่าจะมีผลต่อการท่องเที่ยวมาก
กว่าไม่มีพวกเขาอยู่เลย
- (๔) ถ้าพวกเขาสูญหายไปจากประเทศไทยจะโดย
วิธีธรรมชาติหรืออพยพออกไปอยู่นอกประ-
เทศก็ตาม เราก็ควรแก่การถูกประณามว่า
คนไทยไม่มีมนุษยธรรมมากกว่าการที่พวก
เขาอยู่ และต่อกไปถ้าอนุชนสนใจศึกษาเรื่อง
ราวของพวกนี้ แต่พวกนี้ไม่มีในประเทศไทย
แล้ว อนุชนคงจะตำหนิคนรุ่นเรา ๆ มากกว่า
สรรเสริญ
- (๕) ถ้ายังมีพวกเขาอยู่ คนรุ่นเรา ๆ คงยังมี
โอกาสเบียดบังผลประโยชน์จากพวกเขาได้
อีกมากทีเดียว

จึงเห็นไว้ว่า สมควรและไม่มีเวลารังรออยู่อีกแล้ว
ในการที่จะช่วยกันพยุง และอนุรักษ์ชนเผ่านี้ให้มีอยู่ใน
ประเทศไทยต่อกไป และถ้าหากไม่เห็นด้วยกับข้อดี-ข้อ
เสียที่กล่าวมา ก็ไม่ควรปฏิเสธผลดีในประการที่ ๕

บรรณานุกรม

กุหลาบ สายประดิษฐ์, กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ,
กรุงเทพมหานคร, เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๑.

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, กรุง-
เทพมหานคร, แพรวพิทยาอินเตอร์เนชันแนล, ๒๕๑๘.

..... ชาวเขา, กรุงเทพมหานคร, แพรว
พิทยา, ๒๕๑๘.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, พระราช-
นิพนธ์เรื่องเงาะป่าฉบับหอสมุดแห่งชาติ, พระนคร,
สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๒

ชิน อยู่ดี. คนก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. พระ-
นคร, โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๑๒.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. “ภาคใต้ของประเทศไทย”, วิชา.
วารสารทางวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช,
๒๕๑๘.

๑๒๖   ชาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรร
สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หลักภาษาไทย. พระนคร,
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.

อนุমানราชธน, พระยา. เชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์การศาสนา, ไม่
ปรากฏปีที่พิมพ์.

„_____ . นิรุกติศาสตร์ ภาค ๑. พระนคร,
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๓.

„_____ . เรื่องวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร,
สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๕.

อัมพร สนิทวงศ์, ม.ล. “เงาะ”, อนุสรณ์เนื่องในงาน
พระราชทานเพลิงศพ ม.ล. อัมพร สนิทวงศ์.
พระนคร, ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๑๔.

Brandt, John H. The Negrito of South Thailand.
Bangkok: The Siam Society,
2504.

Brother Amado. The Non Thai People of Thailand.

Bulletin De La Province Du

Siam — Monthly Publication of

Assumption College for the

Brothers on their staff, 1964.

หอสมุดแห่งชาติ
สาขาวัดคอนนีย์ จังหวัดสงขลา

เกี่ยวกับผู้เขียน

ไพบุลย์ ดวงจันทร์

การศึกษา : วิทยาลัยครูยะลา, วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา

หน้าที่ราชการ : อาจารย์วิทยาลัยครูยะลา
ช่วยราชการ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี

ประสบการณ์เกี่ยวกับชาติไทย

พ.ศ. 2518—2523 เดินทางไปศึกษาชีวิตของชาวซาไก ด้านภาษาและสังคมวิทยา

พ.ศ. 2523 ถวายคำปรึกษาแก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลในการสร้างหนังสือ “เงาะป่า”